

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Казначейське обслуговування державного бюджету за доходами»

Студентки 2 курсу, 2м групи,
спеціальності 072

Іщук Олена
Віталіївна

«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Науковий керівник
кен. доц.

Микитюк Ігор
Сергійович

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ДОХОДАМИ.....	6
1.1. Характеристика доходів державного бюджету.....	6
1.2. Організація роботи Державної казначейської служби України з обслуговування доходів.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ У 2016-2018 РР.....	19
2.1. Аналіз динаміки та структури доходів бюджету.....	19
2.2. Аналіз доходів державного бюджету України за податковими та неподатковими надходженнями.....	32
2.3. Аналіз доходів державного бюджету України за доходами від операцій з капіталом та трансфертами.....	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ.....	46
3.1. Проблеми казначейського обслуговування Державного бюджету України за доходами.....	46
3.2. Шляхи вдосконалення системи казначейського обслуговування державного бюджету за доходами.....	53
3.3. Зарубіжний досвід казначейського обслуговування та його адаптація до умов України.....	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	67

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах фінансово-економічної кризи, рецесії, значних валютних коливань, а також прямих загроз національній (і, в тому числі, фінансовій) безпеці країни, надзвичайно важливим є забезпечення надійності та стабільності виконання основного фінансового плану - Державного бюджету України. Даний процес є складним та багатограним, а визначальну роль у ньому відіграє Державна казначейська служба України (ДКСУ).

Особливу роль у бюджетному процесі відіграє казначейська система виконання Державного бюджету України, адже саме на базі звітності органів Державної казначейської служби України можна зробити висновок про досягнення Україною економічного і соціального прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому. В останній час назріла необхідність аналізу діяльності Державної казначейської служби та пошуку нових та удосконалення існуючих напрямів розвитку казначейської системи виконання Державного бюджету України.

Варто відмітити, що саме від швидкості, повноти і достовірності інформації в бюджетній сфері залежить якість та майбутня ефективність прийнятих управлінських рішень на політичному рівні. Жодна інша система обслуговування бюджетів, крім казначейської, не дає можливості оперативно надавати інформацію щодо обслуговування бюджету у розрізі різноманітних класифікацій. При цьому, справедливо стверджувати, що перспективи вдосконалення процесу обслуговування бюджету ще не вичерпані, що і підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Як свідчить практика - у сучасних складних політичних та економічних умовах органи Державної казначейської служби України є одними із найактивніших учасників управління загальнодержавними та регіональними фінансовими ресурсами завдяки можливостям використання прийнятих на законодавчому рівні механізмів та процедур обслуговування бюджетів всіх

рівнів. При цьому, управління бюджетними потоками в процесі обслуговування бюджету є однією із найбільш складних та водночас актуальних проблем, що торкаються усіх верств населення. Більше того, беззаперечним є факт, що системне управління процесом обслуговування бюджету є невід'ємною запорукою розвитку економіки в цілому. Тому дана магістерська робота присвячена дослідженню одного з найбільш важливих сторін її функціонування - процесу обслуговування державного бюджету за доходами.

Доходи бюджету є предметом дослідження таких провідних вчених-економістів: О. Д. Василика, О. Барановського, Й. Бескида, С. Юрія, В. Д. Базилевича, М. І. Карліна, А. О. Єпіфанова, О.Р. Романенка, О. Д. Рожко, В. М. Опаріна, Лободіної З. М., Лютого В. А., Луніної І. О., Огня Ц. Г., Павлюк К. В., Суторміної А. М., Тулай О. І., І. Є. Януль, В. Данилюка, Ц. Г. Огонь, І.Я. Чугунова й ін.

Дослідженню питань розвитку казначейства як складової фінансової системи держави, що здійснює виконання державного та місцевих бюджетів присвятили свої праці такі науковці: С.О. Булгакова, О.С. Даневич, О.І. Кіреєв, О.П. Кириленко, В.П. Кудряшов, В.І. Стоян, Н.І. Сушко, О.О. Чечуліна, В.М. Федосов, С.І. Юрій та інші.

Метою дослідження є аналіз діючої системи виконання бюджету за доходами та обґрунтування вдосконалення системи управління виконанням Державного бюджету в Україні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких **основних завдань**:

- визначити економічний зміст доходів бюджету та здійснити їх класифікацію;
- розкрити місце і роль Казначейства України в управлінні бюджетними ресурсами;
- проаналізувати формування дохідної бази Державного бюджету України;

- оцінити ефективність казначейської системи касового виконання бюджету за доходами;

Об'єктом дослідження є казначейські операції за касовим виконанням бюджету України за доходами.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти організації казначейського обслуговування бюджету за доходами.

Методи дослідження. Використовувались математичні та статистичні методи аналізу, які дають змогу проаналізувати казначейське обслуговування державного бюджету, а також метод групувань та графічний метод, що дають змогу зробити поглиблений аналіз предмету дослідження та представити графічно отримані результати.

Інформаційну базу дослідження складають закони України та нормативно-правові акти, інструкції та методики, що використовуються в процесі обслуговування бюджетів органами Казначейства України, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні матеріали органів ДКСУ, Рахункової палати України та Державної служби статистики України, а також офіційні відповіді на запити про надання публічної інформації від органів ДКСУ.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ДОХОДАМИ

1.1. Характеристика доходів державного бюджету

Одним з найважливіших факторів фінансових можливостей держави є доходи, які вона акумулює з різноманітних джерел, а також їх склад і структура. Тому, складовою частиною фінансової діяльності держави є мобілізація державних доходів. Будучи проявом змісту фінансів державні доходи спричиняють значний вплив на процеси, що відбуваються в економіці та соціальній сфері, суттєво змінюючи їх динаміку та спрямованість.

У науковій літературі питання державного управління бюджетними ресурсами та проблеми організації виконання бюджетів висвітлені достатньо широко, зокрема, дослідженнями цього питання займалися такі науковці, як: В. Бодров, С. Буковинський, Т. Безверхнюк, М. Гончаренко, Г. Дмитренко, Я. Жаліла, О. Іваницька, І. Лопушинський, В. Мамонова, М. Миколайчук, В. Поліщук, І. Розпутенко та багато інших.

Доходи бюджету- податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1].

Доходи Державного бюджету— це частина доходів держави, яка використовується для фінансування виконання органами державної влади загальнодержавних функцій, які визначені Конституцією України. Доходи бюджету відображають економічні відносини держави з підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які виникають у процесі стягнення бюджетних платежів.

Залежно від конституційного устрою держави може бути кілька рівнів доходів бюджету— від загальнодержавного до нижчих адміністративно-територіальних угруповань. Україна згідно з Конституцією є унітарною

державою, і тому доходи бюджету мають два рівні — державний та місцеві. До місцевих відносять бюджети Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, обласні, міські, районні, сільські та селищні.

Зовнішні джерела формування дохідної частини бюджету характеризують міжнародний перерозподіл фінансових ресурсів і можуть створюватися на основі таких методів: прямий перерозподіл (репарація), міжнародний кредит фінансових організацій або іноземних держав, оподаткування експортно-імпоротної діяльності, валютне регулювання, яке базується на відхиленні встановленого курсу валют від реального їх співвідношення, та ціновий механізм. Першою й основною групою доходів бюджету є податкові надходження, які становлять 55—60 % у загальній структурі доходів бюджету. Наступною групою доходів бюджету є неподаткові надходження у які становлять у структурі бюджетних надходжень близько 20 %. Внески до цільових фондів становлять 10—15 % усіх доходів бюджету [5].

Склад доходів бюджетів, форми мобілізації грошових ресурсів до бюджетів залежать від системи і методів господарювання, а також від завдань, що вирішуються суспільством у той чи інший період. Система доходів бюджетів покликана вирішувати не лише фіскальні, а й регулювальні завдання: стимулювати зростання виробництва і підвищення його ефективності, сприяти прискоренню інноваційних процесів, забезпечувати соціальні гарантії населенню та розвиток соціальної сфери [2].

Державні доходи, акумулюючи грошові надходження, формують певну систему фондів. Вони створюються як за рахунок коштів держави, так і за рахунок недержавних підприємств, установ, організацій та фізичних осіб [3, с.135].

Структуру доходів бюджету можна й необхідно визначати і за джерелами доходів, тобто державних доходів та закріплених за місцевими бюджетами інших джерел доходів. Вирішення цього питання повинно йти через структурну перебудову доходів держави, тільки на основі такої перебудови можна забезпечити стабілізацію і збалансованість бюджету держави [4].

Різноманітність видів доходів державного бюджету дозволяє класифікувати їх за багатьма критеріями, зокрема, за суб'єктами і об'єктами відносин, які виникають, бюджетним значенням, формами, методами і умовами залучення, територією стягнення коштів [5, с. 356].

Склад доходів Державного бюджету визначається Бюджетним кодексом України та Законом України про Державний бюджет на відповідний рік і затверджується Верховною Радою України. Слід зазначити, що починаючи з 2000 року Державний бюджет поділено на 2 складові частини: загальний фонд і спеціальний фонд.

Загальний фонд включає всі доходи бюджету, крім тих, які призначені для зарахування в спеціальний фонд, тобто не має цільового спрямування. Як правило, загальний фонд наповнюється за рахунок надходження податків і інших платежів.

Спеціальний фонд бюджету включає бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретних джерел надходжень, гранди або подарунки (з розрахунком вартості), отримані розпорядником бюджетних коштів на конкретні цілі.

Основними джерелами формування бюджетного фонду можуть бути:

- податкові надходження, які повністю або частково надходять до бюджету відповідно до законодавства;
- доходи від приватизації державної та комунальної власності;
- надходження від внутрішніх і зовнішніх позик (залучення тимчасово вільних грошових коштів юридичних осіб, заощаджень населення, іноземного капіталу);
- доходи у вигляді фінансової допомоги та перерахуваль на безповоротній основі;
- орендна плата від державних майнових цінностей;
- дивіденди, одержані від цінних паперів, що належать державі тощо.

Головне матеріальне джерело - національний дохід. Якщо для покриття фінансових потреб його недостатньо, держава залучує національне багатство

(сукупність матеріальних благ, створених працею передуючих і теперішніх поколінь та залучених в процес відтворення природних ресурсів, якими володію суспільство на визначений момент часу).

В доходах центрального бюджету в різних державах податкові надходження становлять біля 9/10.

Згідно Бюджетного кодексу України доходи бюджету класифікуються наступним чином: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти (рис. 1.1.1.) [4].

Податкові надходження	• податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори
Неподаткові надходження	• доходи від власності та підприємницької діяльності; • адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; • інші неподаткові надходження
Доходи від операцій з капіталом	• доходи від продажу основного капіталу • надходження від реалізації державних запасів • кошти від продажу землі і нематеріальних активів
Трансферти	• кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі

Рис. 1.1.1. Класифікація доходів державного бюджету

За рівнем централізації державні доходи діляться на:

1. Централізовані — які концентруються в держбюджеті й інших цільових фондах;
2. Децентралізовані - які використовуються за місцем їхнього створення на державних підприємствах і в бюджетних організаціях(прибуток і амортизація).

Також, окрім попередньо охарактеризованих доходів, доходи бюджету можна класифікувати:

- I. За рівнями бюджетної системи - доходи, які повністю зараховуються до державного бюджету; доходи, які повністю

зараховуються до місцевих бюджетів, та доходи, які розщеплюються на частини, котрі зараховуються до державного і місцевих бюджетів.

- II. За періодичністю зарахування - систематичні та разові доходи.
- III. За призначенням територіального формування - власні доходи, закріплені доходи бюджетів та регульовальні доходи бюджетів.
- IV. За методами формування бюджету доходи бувають від прямого вилучення доходів з державного сектору економіки; від державних угод, майна і послуг; від перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків.
- V. За джерелами формування - зовнішні і внутрішні. Формування зовнішніх доходів бюджету відбувається за рахунок надходжень від міжнародного перерозподілу фінансових ресурсів, а внутрішніх - від перерозподілу фінансових ресурсів у межах держави.
- VI. За обставинами надходження в бюджет - звичайні і надзвичайні доходи [6, с. 350].

У класифікації доходів бюджету виділяють таку категорію, як державні цільові фонди. Зокрема, це фонди, створені відповідно до законів України, які формуються шляхом визначених законами України податків, зборів (обов'язкових платежів) юридичних осіб незалежно від форм власності та фізичних осіб.

Основна частка доходів Державного бюджету України формується за допомогою податків. Серед податкових надходжень найбільшу питому вагу займають: податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, акцизний збір із вироблених в Україні товарів.

В.П. Кодацький стверджує, що система державних доходів призначена вирішувати не тільки фіскальні, але й економічні завдання - стимулювати зростання виробництва та підвищувати рівень його ефективності, впливати на розміщення продуктивних сил на території країни, здійснювати прискорення науково-технічного прогресу [7].

Отже, ефективно виконувати свої функції держава може, забезпечивши формування достатньої дохідної частини бюджету, система доходів Державного бюджету України повинна сприяти фінансовій стійкості держави, забезпечувати необхідними ресурсами економіку та підтримувати економічне зростання країни.

1.2. Організація роботи Державної казначейської служби України з обслуговування доходів

Державній казначейській службі, яка входить до групи органів оперативного управління бюджетними коштами, належить одна з провідних ролей на стадії виконання бюджетів. Участь органів казначейства у процесі касового виконання дохідної частини бюджетів зорієнтована на те, щоб максимально вірно визначити обсяг ресурсної бази бюджету як у цілому, так і за окремими видами доходів в адміністративно-територіальному розрізі. Наявність інформації про обсяг ресурсної бази відповідних бюджетів, рух бюджетних коштів та деталізація їх обліку надає органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування великі можливості для маневрування ресурсами та оперативного контролю за ними.

Система обслуговування бюджетів за доходами ґрунтується на комплексі касових операцій, що проводяться органами державної казначейської служби. Залежно від послідовності здійснення операцій з бюджетними надходженнями діяльність органів казначейства щодо обслуговування бюджетів за доходами охоплює такі основні напрямки роботи:

- відкриття та забезпечення належного функціонування рахунків для зарахування надходжень до державного та місцевих бюджетів;
- зарахування податків, зборів, інших обов'язкових платежів на рахунки за надходженнями, відкриті в головних управліннях та центральному апараті Казначейства;
- повернення надміру та помилково сплачених до бюджетів платежів, бюджетне відшкодування податку на додану вартість;
- розподіл платежів між загальним та спеціальним фондами бюджетів, між державним і місцевими бюджетами, між рівнями місцевих

бюджетів за нормативами відрахувань, визначеними бюджетним законодавством, перерахування розподілених коштів за належністю;

- ведення бухгалтерського обліку доходів та інших надходжень державного і місцевих бюджетів відповідно до законодавства;
- формування звітів та іншої інформації про виконання дохідної частини відповідних бюджетів, надання її органам, які здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів до бюджетів [8, с. 309]

Органи Державної казначейської служби у процесі виконання дохідної частини бюджетів виконують контрольні функції, пов'язані зі здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень. Контроль проводиться на стадії повернення помилково та надміру зарахованих платежів, розмежування надходжень між рівнями бюджетів і фондами, при наданні дотації вирівнювання місцевим бюджетам та перерахуванні міжбюджетних трансфертів, при перерахуванні коштів отримувачам.

З метою оптимізації процесу управління державними фінансами казначейством реалізовано проект щодо централізації на єдиному технологічному майданчику всіх дохідних рахунків держави. Так, з 02.07.2018 року почала діяти централізована модель виконання дохідної частини бюджетів, яка передбачає відкриття всіх бюджетних рахунків для зарахування податків, зборів, платежів на балансі центрального апарату казначейства у розрізі кодів класифікації доходів та бюджетів [10]. Схема централізованої моделі обслуговування бюджетів представлена на рис. 1.2.1.

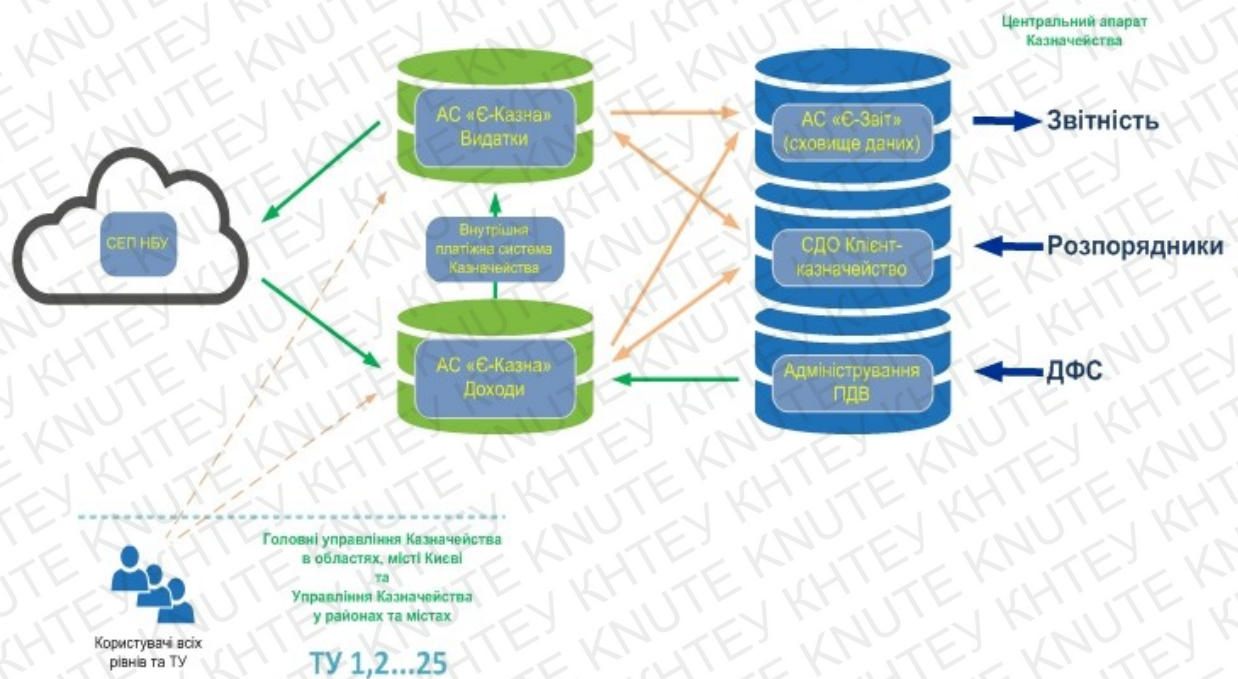


Рис. 1.2.1. Схема централізованої моделі обслуговування бюджетів

Реалізація централізованої моделі обслуговування бюджетів дозволить досягти наступних позитивних результатів:

- зменшення витрат на підтримку територіальних майданчиків обробки інформації;
- зменшення органів Казначейства учасників системи електронних платежів Національного банку України з 27 до 2;
- оптимізація структури Головних управлінь Казначейства в областях;
- оптимізація бізнес-процесів обліку та проходження платежів;
- оптимізація інформаційних потоків з органами, що контролюють справляння надходжень бюджету;
- можливість в режимі реального часу слідкувати за станом державних фінансів;
- можливість прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються на оперативній інформації, сформованій в режимі реального часу;
- можливість повної інтеграції з обліковими системами Державної фіскальної служби України (Електронний кабінет платника);
- посилення захисту інформації у внутрішній платіжній системі Казначейства.

Процес виконання державного бюджету України за доходами передбачає, що платники податків, рахунки яких відкриті в Національного банку України або установах комерційних банків, перераховують платежі до державного бюджету на дохідні рахунки органів Державної казначейської служби України в банківських установах, які уповноважені проводити операції з бюджетними коштами. Участь у цьому процесі органів ДКСУ орієнтована на те, щоб максимально вірно встановити обсяг ресурсної бази державного бюджету в цілому, та за окремими видами доходів у адміністративно-територіальному розрізі зокрема. Це відкриває перед урядом широкі можливості щодо маневрування державними фінансовими ресурсами та оперативного контролю за рухом бюджетних коштів.

Механізм здійснення функції управління бюджетними коштами став доступним через консолідацію фінансових ресурсів на єдиному казначейському рахунку (ЄКР). Його запровадження дало можливість отримувати інформацію щодо бюджетних коштів, володіти фінансовими важелями макроекономічного регулювання, зокрема реалізації вирівнювання фінансового потенціалу територій. Сьогодні ЄКР виступає інструментом розподілу доходів між гілками та рівнями державної влади, оскільки без ефективного розподілу функцій між ними щодо створення суспільних благ не може бути належного та справедливого розподілу бюджетних коштів. Зібрання грошових фондів у державному бюджеті, який є централізованим фондом держави, здійснюється завдяки податковим та неподатковим надходженням. Чим більша сума цих надходжень акумулюється, тим складнішим є управління ними.

Виконання дохідної частини бюджету будь-якого рівня здійснюється на основі надходження податкових та неподаткових платежів юридичних та фізичних осіб, надходжень з інших джерел. До учасників процесу формування бюджету у частині доходів відносяться: платники податків, органи, що контролюють стягнення податків та зборів до бюджету, органи казначейства, банківські установи, фінансові органи.

Платники податків та зборів через установи банків, в яких вони обслуговуються, сплачують платежі до бюджету. Грошові кошти перераховуються банком платника на бюджетні рахунки за надходженнями, які відкриті в головних управліннях державної казначейської служби в розрізі кодів бюджетної класифікації доходів і територій, на яких стягуються ці платежі.

Зарахування доходів на аналітичні рахунки ДКСУ здійснюється кожного дня, що підтверджується випискою по кожному рахунку, до якої додають копії документів проведеного платіжних. Органи державного казначейства проводять облік усіх сум за кодами бюджетної класифікації в розрізі видів податків та зборів, які надійшли.

Органи Державної казначейської служби України на підставі документів, переданих від органів, що контролюють стягнення надходжень до бюджету, організовують повернення платникам надміру чи помилково сплачених сум грошових зобов'язань. Повернення здійснюється з бюджету, до якого у поточному бюджетному році зараховується платіж, який належить повернути. Грошові кошти з аналітичного рахунка, з якого потрібно зробити повернення, за допомогою платіжного доручення ДКСУ перераховуються на рахунки платників, відкриті ними в банківських установах.

Усі надходження (податки та інші платежі), що надійшли на аналітичні рахунки, діляться відповідно до встановлених нормативів. Органи казначейства за допомогою програмного забезпечення кожного дня проводять розмежування платежів до бюджету, які піддаються розподілу між державним і місцевими бюджетами, між загальним і спеціальним фондами державного та місцевих бюджетів, між рівнями місцевих бюджетів, фондами державного соціального страхування.

Основні принципи казначейської системи касового виконання державного та місцевих бюджетів за доходами визначені Бюджетним кодексом України і Законом України «Про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період». Організація казначейського обслуговування державного

та місцевих бюджетів за доходами передбачає ведення щоденних операцій з обліку надходжень платежів, складання відповідних розрахункових документів та передачі даних до вищестоящих та зацікавлених державних органів.

Для здійснення аналітичного обліку операцій з касового виконання бюджетів усіх рівнів за доходами до кожного аналітичного рахунка відкриваються особові картки. Облікові дані, відображені в особових картках, мають відповідати подібним даним сальдової та оборотно-сальдової відомостей, дані яких мають відповідати показникам щоденного оборотно-сальдового балансу, і слугують основою для складання звітів про виконання державного та місцевих бюджетів за доходами [8, с. 366-367].

На аналітичних рахунках з обліку доходів бюджетів усіх рівнів на підставі даних про рух коштів кожного дня у встановлений час головні управління ДКСУ за допомогою засобів програмного забезпечення складають звіти про виконання доходів та інших надходжень відповідних бюджетів. Інформація про виконання бюджетів за доходами за встановленими формами кожного наступного за звітним робочого дня, пересилається органами казначейства відповідним органам фіскальної служби та фінансовим органам, органам місцевого самоврядування.

Отже, сьогодні Державній казначейській службі України, яка є органом оперативного управління бюджетними коштами, належить одна з ключових ролей на стадії виконання державного та місцевих бюджетів. Участь органів казначейства у процесі касового виконання дохідної частини бюджетів зорієнтована на те, щоб найбільш оптимально визначити обсяг ресурсної бази та вчасно здійснити операції з видатків. Нині нагальною потребою є підвищення оперативності роботи ДКСУ та застосування нових моделей в обслуговуванні дохідної частини державного бюджету, чого вимагають сучасні стандарти фінансової децентралізації. До основних елементів виконання бюджету за доходами належать: перерахування та зарахування бюджетних коштів на єдиний бюджетний рахунок; розподіл згідно з

затвердженим бюджетом регулюючих доходів; повернення надлишково сплачених сум доходів; облік доходів бюджету і складання звіту відповідно до бюджетної класифікації.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ У 2016-2018 РР.

2.1. Аналіз динаміки та структури доходів бюджету

Загальні доходи Державного бюджету України в 2016 році склали 616,3 млрд грн, найбільша частка з них належить податковим надходженням – 81,8%. другу (16,8%) та третю (1,3%) за розміром частку становлять відповідно неподаткові надходження та офіційні трансферти. Дослідження доходів Державного бюджету відображені в діаграмах (Рис. 2.1.1 та 2.1.2) в розмірах всіх видів доходів Державного бюджету в 2016 році [34].



Рис. 2.1.1. Доходи Державного бюджету України за 2016 рік

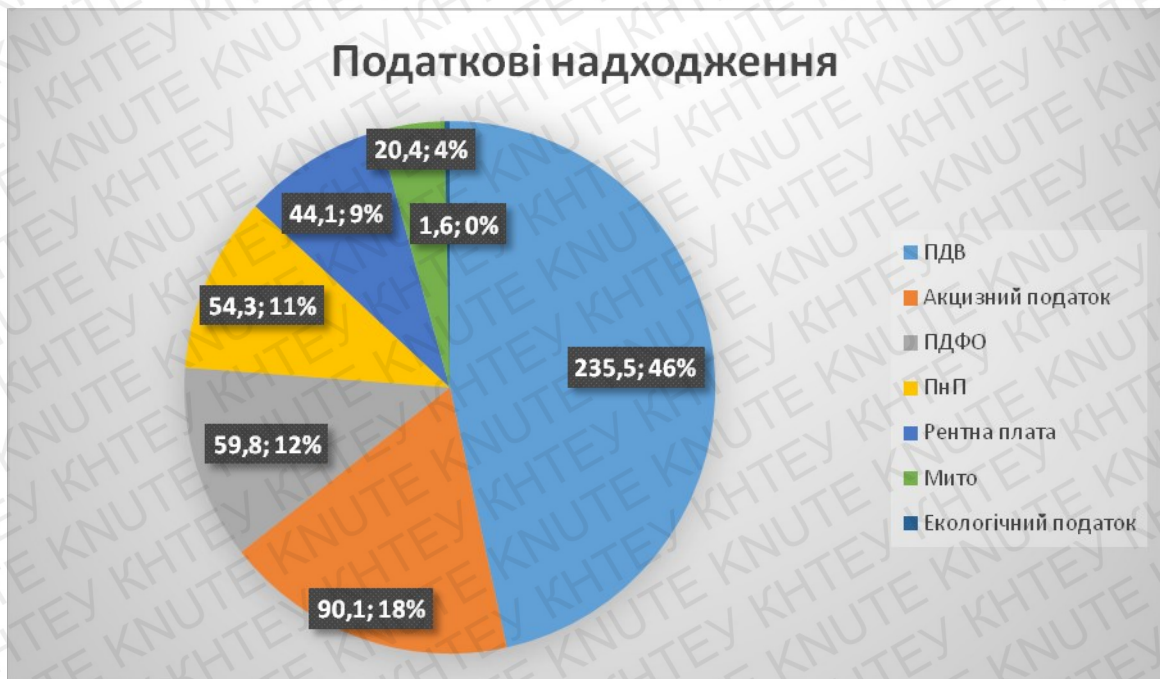


Рис. 2.1.2. Податкові надходження Державного бюджету України в 2016 році, млрд грн

Причинами такої динаміки стали:

- часткове скасування пільг з ПДВ для сільськогосподарських виробників (+9 млрд грн); зростання вітчизняного виробництва й імпорту товарів і послуг, виконання плану 101,2%;
- зростання ставок на більшість груп підакцизних товарів (особливо на алкогольні напої та тютюнові вироби). Значне зростання обсягів імпорту палива, виконання плану 110,1%;
- зростання номінальних заробітних плат при уніфікації основної ставки цього податку з початку 2016 року, виконання плану 106,6%;
- покращення фінансового стану підприємств, у тому числі державних. Також на надходження вплинули зміни в адмініструванні цього податку, введені на початку 2016 року, виконання плану 111,9%;
- зниження надходжень рентної плати за видобуток газового конденсату та транспортування природних ресурсів, виконання плану 70,5%. Причиною недовиконання стало невиконання планових показників по рентній платі за користування надрами;

- лібералізація значної кількості ставок увізного мита для товарів, які походять з ЄС. Скасування додаткового імпортного збору, виконання плану 103,7%;
- індексація ставок податку, виконання плану 138,6% [35]



Рис. 2.1.3. Неподаткові надходження Державного бюджету України в 2016 році, млрд грн

Причинами такої динаміки стали:

- значне зниження перерахунків коштів Національного банку України до Державного бюджету, виконання плану 98,3%.
- неякісне планування, про яке свідчить невиконання плану з цього виду надходжень протягом останніх 5 років, виконання плану 85,1%.
- збільшення надходжень від збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій (цей збір сплачується при купівлі нерухомого майна, автомобілів та ін.), виконання плану 93,5%.
- У 2016 році проведення такого тендеру не передбачалося, тому різко зменшилися надходження за статтею «Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України». Виконання плану 121,3%.

Причинами стали вищі, ніж планові, показники по надходженнях від судового збору та орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном [36].



Рис. 2.1.4. Офіційні трансферти до Державного бюджету України в 2016 році, млрд грн

Причинами такої динаміки стали:

- в основному через зростання надходжень від субвенції з місцевих бюджетів Державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів більш ніж у 2 рази. Ці кошти є засобом забезпечення умов співфінансування з місцевих бюджетів по виконанню державних програм, виконання плану 97,3%.
- значне збільшення підтримки ЄС у рамках програми допомоги, виконання плану 74,7%. Причини недовиконання плану - зниження фінансування по програмах підтримки через невиконання Україною своїх зобов'язань [36]



Рис. 2.1.5. Доходи Державного бюджету України від операцій з капіталом у 2016 році, млн грн

Причинами такої динаміки стали:

- невиконаний план з реалізації матеріальних цінностей державного резерву (заплановано – 1,1 млрд грн, виконано – 0,1 млрд грн), виконання плану- 10,5%.
- більш ніж у 2 рази перевиконаний план по надходженнях від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, виконання плану 131,1%.
- у 2016 році не надходили заплановані кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються в процесі реформування Збройних Сил України і Державної спеціальної служби транспорту, виконання плану 30,7% [36].



Рис. 2.1.6. Доходи цільових фондів у 2016 році, млн грн

Причини динаміки та перевиконання плану (215,7%): ефективна робота територіальних органів відповідного фонду зі стягнення в судовому порядку штрафних санкцій з підприємств, установ й організацій, які не забезпечили додержання встановлених нормативів робочих місць для працевлаштування інвалідів, причинами недовиконання плану Надходження до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави сприяло нестабільне джерело надходжень, а саме стаття «Конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення», виконання плану- 0,002% [36].

Виконання дохідної частини бюджету у 2017 році здійснювалось в умовах змін, внесених у податкове законодавство, спрямованих на покращання адміністрування платежів, створення більш рівних та справедливих умов оподаткування, а також підвищення наповнюваності бюджету.

Надходження до Державного бюджету України у 2017 році становили 793,4 млрд грн, що на 177,2 млрд грн, або на 28,7 % більше ніж у 2016 році (табл.2.2.1).

У 2017 році до Державного бюджету України надійшли конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення у сумі 29,7 млрд. гривень.

До загального фонду державного бюджету за 2017 рік надійшло 698,4 млрд грн, або на 21,5 % більше ніж за 2016 рік [37].

Найбільші надходження до держбюджету у 2017 році становили:

- з податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – 63,5 млрд грн, або на 17,4 % більше ніж у 2016 році;
- з податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – 250,5 млрд грн, або на 38,1 % більше ніж у 2016 році, що пояснюється зростанням обсягу імпорту товарів за 2017 рік на 26,4 % (за даними Державної служби статистики);

Таблиця 2.1.7. Доходи Державного бюджету України у 2017 році, млрд. грн.

Статті доходів	2017, факт	Темп росту до 2016 року, %
Податок та збір на доходи фізичних осіб	75,0	125,5
Податок на прибуток підприємств	66,9	123,1
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	63,5	117,4
Відшкодування ПДВ	-120,1	127,2
ПДВ з ввезених на територію України товарів	250,5	138,1
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	66,3	120,3
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	42,0	119,9
Рентна плата за користування надрами	43,9	110,5
Ввізне мито	23,9	119,5

Продовження табл. 2.1.7.

Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»	44,4	116,3
Власні надходження бюджетних установ	35,7	104,8
РАЗОМ ДОХОДІВ	793,3	128,7

- з податку на прибуток підприємств – 66,9 млрд грн, або на 23,1 % більше ніж у 2016 році, що обумовлено очікуваним суттєвим збільшенням у 2017 році прибутку прибуткових підприємств (за дев'ять місяців 2017 року його темп приросту до аналогічного періоду 2016 року становив 36,3 %, збільшенням цін виробників на 16,5 % (грудень 2017 року до грудня 2016 року). При цьому суми переplat з податку на прибуток підприємств протягом 2017 року зменшилися за державним бюджетом на 2,3 млрд грн до 16 млрд грн станом на 01.01.2018;
- з податку та збору на доходи фізичних осіб – 75 млрд грн, або на 25,5 % більше від аналогічного показника 2016 року. Це обумовлено тим, що з 1 січня 2017 року збільшено базу оподаткування в результаті зростання мінімальної заробітної плати до 3200 гривень та відповідно зростанням номінальної заробітної плати за 2017 рік порівняно з 2016 роком на 37,1%;
- з акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) – 66,3 млрд грн, або на 20,3 % більше ніж у 2016 році та обумовлене змінами законодавства (ростом з 1 січня 2017 року специфічної ставки акцизного податку на тютюнові вироби на 40 відсотків, на нафтопродукти, зокрема бензини – на 24,5%, дизпаливо – на 26,5%, а також ростом курсу гривні до євро на 6,1% до 30 гривень за євро у 2017 році (на нафтопродукти та транспортні засоби ставка акцизного податку встановлена у євро);

- з акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – 42 млрд грн, або на 19,9% більше ніж у 2016 році, що пояснюється підвищенням ставок, ростом курсу гривні до євро, а також збільшенням обсягів імпорту деяких підакцизних товарів у 2017 році, зокрема нафтопродуктів, на 1,3%;
- з ввізного мита – 23,9 млрд грн, або на 19,5 % більше ніж у 2016 році, що пояснюється ростом у 2017 році обсягів імпорту товарів на 26,4 % та середнього обмінного курсу гривні до долара США на 4,1 %;
- з рентної плати за користування надрами – 43,9 млрд грн, або на 10,5 % більше ніж у 2016 році [37].

За I півріччя 2018 року Державний бюджет України отримав 449,0 млрд грн, що на 54,1 млрд грн, або на 13,7 відсотка більше ніж за I півріччя 2017 року.

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України становили податкові надходження – 77,8 відсотка, з них:

- податок на додану вартість – 38,8 відсотка;
- податок на прибуток підприємств – 11,6 відсотка;
- акцизний податок – 11,1 відсотка;
- податок та збір на доходи фізичних осіб – 9,4 відсотка.

Серед неподаткових надходжень найбільшу питому вагу становили:

- кошти, що перераховуються НБУ – 8,5 відсотка;
- власні надходження бюджетних установ – 4,1 відсотка;
- від продажу 4G ліцензій – 1,8 відсотка.

До загального фонду державного бюджету за I півріччя 2018 року надійшло 409,4 млрд грн, що на 70,7 млрд грн, або на 20,9 відсотка більше ніж за I півріччя 2017 року.



Рис. 2.1.8. Структура податкових надходжень у доходах загального фонду Державного бюджету за I півріччя 2018 року

Найбільші надходження до загального фонду державного бюджету представлені у діаграмі(рис.2.3.7.) у I півріччі 2018 року становили:

- податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів – 130,6 млрд грн, що на 15,8 млрд грн, або на 13,8 відсотка більше ніж у I півріччі 2017 року;
- податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – 43,7 млрд грн, що на 10,4 млрд грн, або на 31,2 відсотка більше ніж у I півріччі 2017 року;
- податок на прибуток підприємств – 52,2 млрд грн, що на 20,6 млрд грн, або на 64,9 відсотка більше ніж у I півріччі 2017 року;
- податок та збір на доходи фізичних осіб (у т.ч. військовий збір і податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів) – 42,3 млрд грн, що на 7,8 млрд грн, або на 22,5 відсотка більше ніж у I півріччі 2017 року;
- акцизний податок – 35,4 млрд грн, що на 7,5 млрд грн, або на 17,4 відсотка менше порівняно із аналогічним періодом 2017 року, що пояснюється збільшенням відсотку відрахувань до спеціального фонду

надходжень податку на нафтопродукти і транспортні засоби, а також скороченням обсягів виробництва тютюнових виробів (за даними Держстату зменшення на 17,7% за січень–червень 2018 року до відповідного періоду 2017 року).

- рентна плата за користування надрами – 16,4 млрд грн, що на 7,1 млрд грн, або 30,1 відсотка менше ніж у I півріччі 2017 року. Зниження надходжень з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу пояснюється тим, що у 2017 році для сплати рентної плати застосовувався механізм клірингових розрахунків, який був визначений постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 № 20 «Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій». З 1 січня 2018 року зазначена постанова скасована та запроваджено монетизацію надання пільг та житлових субсидій;

- ввізне мито – 10,2 млрд грн, що на 0,1 млрд грн, або на 0,7 відсотка більше ніж у I півріччі 2017 року;

Невиконання планових показників за січень-червень 2018 року спостерігається з: акцизного податку з вироблених в Україні товарів (77%) через:

- скорочення обсягів легального виробництва;
- зменшення акцизних платежів від тютюнових виробів внаслідок ефекту підняття ставки в попередньому році;
- скорочення виробництва міцних спиртних напоїв (у червні порівно з травнем 2018 року обсяг реалізованої продукції зменшився на 62 млн грн);
- зниження купівельної спроможності населення через постійне підвищення ставок акцизного податку.

Рентної плати (83%) через ключові зміни в адмініструванні податку, а саме:

- запроваджено пільгові ставки рентної плати на видобуток природного газу з нових свердловин з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до/понад 5 тис. м, розміром 12% та 6% відповідно;

- розширено перелік об'єктів, які не належать до об'єкта оподаткування рентною платою за користування надрами;

- внесено зміни в частині визначення кола платників (виключено вторинних водокористувачів), об'єкта оподаткування та порядку нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за спеціальне використання води.

Ввізного мита (91%) через:

- курсову різницю між фактичною вартістю національної валюти та її розрахунковим значенням (середньорічний курс 29,3 грн/дол. США);

- сповільнення темпів зростання імпорту товарів (за січень-червень 2018 року імпорт товарів зріс усього на 14% порівняно з минулим роком);

- зменшення ставок ввізного мита на окремі товари (наприклад, на нові автомобілі, вироблені в країнах ЄС);

- звільнення від оподаткування окремих категорій товарів (наприклад, товарів, що використовуються в кінематографії; кальцинованої соди тощо).

ПДВ з ввезених в Україну товарів (96%) через:

- курсову різницю між фактичною вартістю національної валюти та її розрахунковим значенням;

- сповільнення зростання імпорту товарів: техніки с/г призначення (на 28,9%), легкових автомобілів (на 9,4%), продукції хімічної промисловості (на 5,7%), зокрема через зменшення обсягів закупівель фармацевтичної продукції;

- скорочення імпорту газу (у I півріччі 2018 року Україна імпортувала 4,4 млрд м газу, що на 37% менше, ніж за цей же період 2017 року) [38].

За січень–червень 2018 року за загальним фондом державного бюджету відшкодовано ПДВ у сумі 64,4 млрд грн, що на 7,5 млрд грн більше ніж за I півріччя 2017 року.

Власні надходження бюджетних установ за I півріччя 2018 року становили 18,6 млрд грн, що становить 46,9 відсотка від загального обсягу надходжень до спеціального фонду державного бюджету. Проти

аналогічного періоду минулого року надходження зросли на 3,6 млрд грн, або на 23,9 відсотка [39].



Рис. 2.1.9. Структура неподаткових надходжень у доходах загального фонду Державного бюджету за I півріччя 2018 року

Неподаткові надходження займають 18% у доходах загального фонду Державного бюджету. При цьому відсоток виконання планових показників за I півріччя 2018 року становить 89%. Структура неподаткових надходжень у доходах загального фонду Державного бюджету млрд грн 15

Близько 79% неподаткових надходжень формують доходи від власності та підприємницької діяльності. Плановий показник цього доходу не виконано на 16%. 16

Перевиконання плану простежується лише по адміністративних зборах та платежах, доходах від некомерційної господарської діяльності (127%). Таке перевиконання забезпечило перевищення фактичних сум адміністративного збору над очікуваними на 1,7 млрд грн [39].

2.2. Аналіз доходів державного бюджету України за податковими та неподатковими надходженнями

Доходи бюджету - це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ), справляння яких передбачено законодавством України [1]. Склад і форми мобілізації доходів залежать від системи та методів господарювання, а також від економічних завдань, які вирішує суспільство у певний період. Основне призначення системи державних доходів - створення надійної фінансової бази для забезпечення фінансової діяльності держави. Здійснення статистичного аналізу доходів державного бюджету України викликає інтерес насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи державної виконавчої влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з урахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції та зайнятості. За допомогою статистичних методів контролюються надходження доходів і здійснення видатків, вивчається структура та динаміка бюджетних статей, аналізуються співвідношення між окремими статтями, виявляються закономірності їх розподілу, характеризуються й оцінюються зв'язки між показниками доходів і видатків бюджету [24].

У статті 96 Конституції України встановлено, що Державний бюджет України затверджується щорічно Верховною Радою України на період з 1 січня по 31 грудня, а за особливих обставин - на інший період, тобто

бюджетний період в Україні збігається з календарним роком. Кожен бюджет складається з дохідної і видаткової частин.

Для того, щоб побачити динаміку зміни складових доходу Державного бюджету, проведемо аналіз за останні 3 роки, який пов'язаний з дохідною частиною бюджету. Повна структура надходжень до Державного бюджету України за період з 2016 по 2018 роки, представлена у додатках А-В та порівнюємо ці значення з метою застосування їх подальшого аналізу.

Отже, проаналізуємо спочатку вплив податкових та неподаткових надходжень окремо на загальну структуру доходів бюджету. Визначимо кількісну динаміку їх зміни за період з 2016 по 2018 роки. Ми бачимо, що податкові та неподаткові надходження відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні доходів Державного бюджету України, бо вони складають основну їх частину.

Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві і є основною формою доходів держави, а також не менш важливим важелем економічного впливу держави на суспільне виробництво. Щоб розкрити роль податкових надходжень, проаналізуємо за даними офіційної звітності спочатку динаміку їх обсягів. Податкові надходження посідають провідне місце серед різних методів мобілізації бюджетних ресурсів та інструментів державного регулювання економіки, вони є найбільш адекватним і об'єктивним відображенням стану національної економіки (економічного зростання або спаду) [25].

На діаграмі, зображеній на рисунку 2.1., ми можемо побачити як змінювалась кількість податкових надходжень до Державного бюджету України за 3 роки.

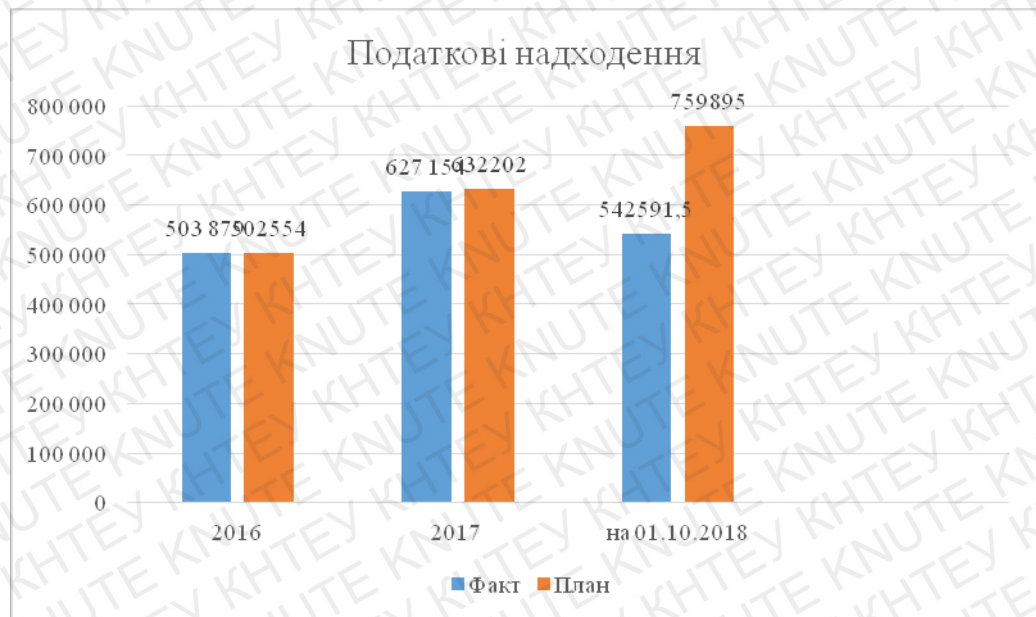


Рис. 2.2.1. «Динаміка податкових надходжень»

З даних, наведених в Додатку Д, можна побачити, що податкові

надходження складають близько доходів Державного бюджету протягом аналізованих років. У 2016 році вони склали 82,3%, що в грошовому еквіваленті становить 503879,4 млрд грн., у 2017 році їх показник досягав 79,1%, що становить 627153,7 млрд грн. Станом на 01.10.2018 рік податкові надходження складають 80,41%, що дорівнює 542591,5 млрд грн.

Станом на 01.09.2018 за даними Державної казначейської служби України органами ДФС забезпечено фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) :

- ГУ ДФС – 409 466,3 млн грн до Зведеного бюджету України складають, з них 265 567,2 млн грн., або 64,9% – до Державного бюджету;
- ГУ митницями ДФС - 231 372,5 млн грн з них 228 529,8 млн грн, або 98,8% до Державного бюджету.

Найбільшу питому вагу в загальній сумі надходжень до державного бюджету складають надходження з:

- податку на додану вартість із ввезених на територію України товарів (182 036,6 млн грн);
- податку на прибуток підприємств (72 481,7 млн грн);
- податку та збору на доходи фізичних осіб (58 080,5 млн грн);
- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування (55 355,2 млн грн.);
- акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (42 392,4 млн грн);
- акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (30 270,5 млн грн) [26].

Ці показники свідчать про те, що роль податкових платежів дуже велика, оскільки ефективність виконання державою своїх функцій та добробут суспільства в цілому залежить від кількості сплачених податків. З розрахунків очевидно, що відбувається ріст частки податкових надходжень у бюджеті країни.

Можна зробити висновок, що Державний бюджет України формується у середньому на 78% за допомогою податкових надходжень. Проте цього недостатньо, оскільки, за європейськими нормами неподаткові надходження у структурі бюджету держави мають складати не більше, ніж 5% [27]. Це свідчить про неоптимальну структуру доходів бюджету.

Отже, на початок періоду починаючи з 2016 по 01.10.2018 років значних коливань не відбувалось, частка податкових надходжень знаходиться з 82,3% до 80,41%, Тож можна бачити, що зміни коливаються лише на 3%.

Аналіз складу, структури та динаміки податкових надходжень до Державного бюджету в розрізі найважливіших складових податкових надходжень за 2016-2018 рр. (табл. 2.1.), дані для якого взято з Додатків А, Б, В засвідчив наступне.

Таблиця 2.2.1. «Структура і динаміка податкових надходжень»

	Роки			(млн грн)			
	2016	2017	01.10.2018	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
	2016	2017	01.10.2018	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.
Податкові надходження	503879,4	627153,7	542591,5	123274,3	-84562,2	24,47	-13,48
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	114154,6	141945,3	140102,8	27790,7	-1842,5	24,34	-1,30
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	44092,2	48661,1	31067,9	4568,9	-17593,2	10,36	-36,15
Внутрішні податки на товари та послуги	325628,5	422274,1	352165,6	96645,6	-70108,5	29,68	-16,60
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	20371	24541,8	19238,5	4170,8	-5303,3	20,47	-21,61
Збори на паливно-енергетичні ресурси	279	-12,1	-5,2	-291,1	6,9	-104,34	-57,02
Інші податки та збори	-645,8	-10951,6	21,8	-10305,8	10973,4	-1595,82	-100,20

З таблиці видно, що загальна сума податкових надходжень з 2016 по 2017 рік зросла на 123274,3 млн грн, що у %х складає 24,5%. Найбільше за цей період зросли внутрішні податки на товари та послуги. Зріс він на 96645,6 млн грн або на 29,7%. Також значно збільшився дохід від податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції збільшились на 4170,8 млн грн, що становить 20,8% та рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів зросла на 4568,9 млн грн та 10,4% відповідно. Регресу зазнали у 2016-2017 рр. збори на паливно-енергетичні ресурси та інші податки та збори. Станом на 01.10.2018 р. вони мають позитивну динаміку.

Біля третини доходів бюджетів формується за допомогою неподаткових надходжень, основна відмінність яких від податкових полягає у відсутності при використанні механізмів їхньої мобілізації більшості принципів та підходів, зокрема рівнозначності, стабільності, обов'язковості, всеохоплюючого характеру тощо. Разом з тим, неподаткові платежі характеризуються певними особливостями, зокрема, мають у більшості випадків цільове призначення, їм притаманний необов'язковий характер, частково зараховуються до доходів бюджетів тих рівнів, державні органи яких проводять їх збирання [28].

Основним джерелом неподаткових надходжень виступає орендна плата, отримана в результаті використання майна, яке перебуває на балансі певної територіальної одиниці. Причому в якості майна розглядаються не тільки об'єкти нерухомості, але і відсотки, нараховані на невикористані бюджетні кошти, дивіденди від діяльності різних організацій, в яких державі належить певний пай і т. д. Головною особливістю неподаткових надходжень вважається їх добровільний характер. Адже навіть якщо платіж необхідно внести, то замість обличчя отримує певну користь – необхідну йому послугу або роботу. Єдиним винятком виступають кошти, які сплачуються в якості штрафних санкцій. Їх обличчя вносить на підставі рішення компетентного органу, як правило, суду.

Також неподаткові доходи мають такі властивості, як стабільність і регулярність. Саме тому розмір і структура бюджетних надходжень завжди ретельно плануються. Ще однією характерною особливістю платежів неподаткового характеру є їх мобільність. Завдяки такому якості вони навіть протягом одного звітного періоду можуть поповнювати скарбницю спочатку одного, а потім зовсім іншого регіону [29].

Перелік неподаткових надходжень, механізм їхнього справляння до бюджетів визначений чинним законодавством та іншими нормативно-правовими актами, основне місце серед яких займає Бюджетний кодекс України.

Аналізуючи динаміку доходів державного бюджету за неподатковими надходженнями, протягом 2016-2018 рр., мало місце коливання обсягів, що становили у 2016 р. - 103635,2 млн грн, у 2017 р. - 128402,3 млн грн, та станом на 01.10.2018 р. неподаткові надходження становлять 125051,6 млн грн, за планом на 2018 рік, повинні бути 158 542 млн грн. Це можна побачити на діаграмі з рисунку 2.2.



Рис. 2.2.2. «Динаміка неподаткових надходжень»

Проаналізую динаміку неподаткових надходжень у доходах Державного бюджету України за 2016-2018 рр. на основі даних, наведених в табл. 2.2.2.

Таблиця 2.2.2. «Динаміка і структура неподаткових надходжень» [30]

	Роки			(млн грн.)			
	2016	2017	01.10.2018	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
	2016	2017	01.10.2018	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.
Неподаткові надходження	103635,2	128402,3	125051,6	24767,1	-3350,7	23,90	-2,61
Доходи від власності та підприємницької діяльності	51589,9	71553,7	68620,3	19963,8	-2933,4	38,70	-4,10

Продовження табл. 2.1.7.

Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	8026,6	10437,6	15571,7	2411	5134,1	30,04	49,19
Інші неподаткові надходження	9944,3	10882,6	8280,1	938,3	-2602,5	9,44	-23,91
Власні надходження бюджетних установ	34074,3	35528,3	32579,4	1454	-2948,9	4,27	-8,30

Обсяг неподаткових надходжень державного бюджету у 2017 р. склав 128402,3 млн грн, що на 24767,1 млн грн, або на 24%, більше, ніж відповідний показник 2016 року. Станом на 01.10.2018 обсяг неподаткових надходжень складає 125051,6 млн грн., яке за планом на кінець 2018 року повинно складати 158 542 млн грн. Дане зменшення пов'язане зі зменшенням власних надходжень бюджетних установ.

У структурі неподаткових надходжень у 2016 р. відмічається не значне збільшення частки власних надходжень бюджетних установ на 4,3% та інших неподаткових надходжень – на 9.5%, серед яких можна відзначити: надходження коштів від реалізації конфіскованого майна; надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій, установ, щодо яких минув строк позовної давності; надходження коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна збройних сил України та інших, утворених згідно з законодавством військових формувань та правоохоронних органів. У цілому доходи від власних надходжень бюджетних установ характеризуються нестабільністю і не можуть претендувати на надійне джерело надходжень, хоча вони обумовлені виконанням економічних функцій державою як власника. Частки інших складових значно зросли: адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності – на 30%, до яких належать: збори, що стягаються Державною автомобільною інспекцією України; збори, що стягуються інспекціями Державного комітету України по нагляду за охороною праці; плата за пробірування і клеймування виробів та сплавів з

дорогоцінних металів; плата за надання послуг службою дозвільної системи органів внутрішніх справ; плата за оренду цілісних майнових комплексів державних підприємств; плата за утримання дітей у школах-інтернатах; плата від осіб, поміщених у медичні витверезники; плата за утримання вихованців спеціальних шкіл та спеціальних профтехучилищ; плата за навчання іноземних громадян у навчальних закладах, а доходи від власності та підприємницької діяльності – 39%. Таким чином, слід вважати, що ці надходження можна рахувати стабільним і надійним джерелом доходів бюджету. Зважаючи на достатні обсяги таких надходжень, у процесі бюджетного планування та виконання бюджету з боку фінансового апарату держави, фінансових служб бюджетних установ і організацій, бажано концентрувати зусилля на диверсифікації джерел даного виду доходів, їхній стабілізації та зростанні обсягів.

Причини невиконання полягають не лише в особливостях адміністрування і нарахування окремих податків та зборів (див. нижче), але також у:

- ухваленні законів, які суттєво впливають на виконання прогнозних показників, після ухвалення власне Закону «Про Державний бюджет» на відповідний рік;
- незадовільному рівні прогнозних оцінок профільними міністерствами стану внутрішнього ринку (обсягів видобутку, виробництва, споживання та інших елементів, які є об'єктами оподаткування, у першу чергу мова йде про акцизний податок з тютюнових та алкогольних виробів та рентну плату за видобуток корисних копалин);
- матеріаломісткій, сировинній структурі експорту, що суттєво залежить від зовнішніх ринків (впливає на відшкодування ПДВ протягом року, тобто на помісячне сальдо надходжень внутрішнього ПДВ);
- залежності щомісячних надходжень (майже 50% податкових надходжень – надходження від зовнішньоекономічної діяльності) від

фактичного курсу долара, тоді як Мінекономрозвитку прогнозує його в середньому на рік;

- низькій якості та недостатній обґрунтованості прогнозних розрахунків Мінфіну в частині доходів бюджету, зокрема: о планові показники наявні лише для загального фонду Державного бюджету;
- використовуються єдині підходи до планування податків без урахування особливостей та факторів впливу, як наслідок – відсутність об'єктивного аналізу елементів податку (у першу чергу об'єкта оподаткування);
- у більшості випадків передбачено врахування лише показників очікуваної суми надходжень (на підставі даних ДФС України) і прогнозного індексу зміни ставок тощо.

Функція балансування за відсутності податкових надходжень цього виду доходів обумовлена неможливістю держави нагромадити необхідний обсяг надходжень у зв'язку з обмеженими розмірами об'єктів оподаткування. Однак подібна ситуація не може бути оцінена як позитивне явище, оскільки є свідченням низької ефективності діяльності податкових органів у процесі мобілізації податків до бюджету та недоліків діючої системи оподаткування. Не одержуючи необхідної суми неподаткових надходжень, держава змушена вишукувати інші джерела формування доходів і, насамперед, у формі податкових надходжень. Тобто, податкові надходження є своєрідним "гарантом" забезпечення фінансової стійкості держави.

Тому доцільно формувати нові підходи до розробки ринкової моделі податкового механізму, який в перспективі забезпечить суттєве зростання обсягів неподаткових надходжень з одночасним зменшенням податкових.

2.3. Аналіз доходів державного бюджету України за доходами від операцій з капіталом та трансфертами

Доходи від операцій з капіталом та міжбюджетні трансфери відіграють не менш важливу роль при формуванні доходів Державного бюджету України, проте їх частка є досить маленькою у загальній структурі. Почнемо наш аналіз з доходів від операцій з капіталом: використовуючи дані додатку Г, що відображатиме тенденцію зміни даного показника за досліджуваними роками відповідно.

Спостерігається чітка тенденція до збільшення доходів протягом 2016 – 2018 років.

Так, відповідно, відбулось глобальне зростання цих надходжень до 268,9 млн грн. на 2017 р., що на 40,42 % більше порівняно з 2016 роком. Станом на 01.10.2018 рік доходи від операцій з капіталом зросли до 528,9 млн грн., що є на 96,69% більше ніж у 2016 році.

З таблиці 2.3.1. видно, що найбільші темпи приросту доходів від операцій із капіталом забезпечують надходження від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій та становлять в 2016 році 4109,4 млн грн., проте їх обсяг в 2017 порівняно з 2016 р. зменшився на 2502 млн грн, а станом на 01.10.2018 р. порівняно з 2017 спав на 642,7 млн грн, що сприяло падінню даного показника за досліджуваний період на 40%. Значно збільшилась частка надходжень від реалізації запасів товарів, в 2016 році на - 55 %, порівняно з 2017 роком, а станом на 01.10.2018– 157,5 %. Наступним джерелом надходжень від операцій з капіталом є кошти від продажу землі і нематеріальних активів, цей показник є не стабільним. В 2017 році порівняно з попереднім роком даний показник зріс на 65,1 млн грн, або на 76,4%, а станом на 01.10.2018 порівняно з 2017 роком знизився до 36,9 млн грн., або на 43,3%. Низькі темпи приросту надходжень від операцій з капіталом спостерігаються від продажу основного капіталу у 2016 році їх частка становила 37,1 млн грн, що на 2,7% більше, порівняно з 2017 роком, та на

16,4% менше станом на 01.10.2018 р., порівняно з 2017 роком. Найбільші обсяги надходжень від реалізації державних запасів товарів пояснюються політикою держави щодо формування та управління певними видами товарів з метою регулювання внутрішнього попиту та цін на певні види товарів. У першу чергу це стосується зернових. Низькі обсяги доходів від операцій з капіталом у загальній структурі доходів бюджету зумовлені відсутністю ринку землі та нерозвиненістю ринків як матеріальних так і нематеріальних активів.

Таблиця 2.3.1. «Динаміка і структура доходів від операцій з капіталом»

	Роки			(млн грн.)			
	2016	2017	01.10.2018	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
	2016	2017	01.10.2018	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.
Доходи від операцій з капіталом	191,5	268,9	528,9	77,4	260	40,42	96,69
Надходження від продажу основного капіталу	37,1	39,8	23,4	2,7	-16,4	7,28	-41,21
Надходження від реалізації державних запасів товарів	117,9	182	468,6	64,1	286,6	54,37	157,47
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	36,5	65,1	36,9	28,6	-28,2	78,36	-43,32
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	4109,4	1607,4	964,7	-2502	-642,7	-60,88	-39,98

Залишилася остання група надходжень - міжбюджетні трансферти. В такому ж вигляді можна побачити динаміку їх зміни, скориставшись табл. 2.3.2.

Дивлячись на дану статистику, можна зробити висновок, що відносно стабільна ситуація протягом 2016-2018 років. Після 2016 року вони почали поступово зростати і вже станом на 01.10.2018 рік складають 5497,4 млн грн., але в порівнянні з іншими доходами бюджету вони займають лише 0,8% доходів, згідно додатку Д, що є дуже маленькою частиною.

На даній таблиці ми можемо спостерігати які зміни відбувались з трансфертами у кількісному вираженні та їх абсолютне та відносне відхилення з 2016 по 2018 рік.

Таблиця 2.3.2. «Динаміка міжбюджетних трансфертів»

	Роки			(млн грн.)			
				Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
	2016	2017	01.10.2018	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.
Офіційні трансферти	4171,6	5967,7	5497,4	1796,1	-470,3	43,06	-7,88

На основі проведеного аналізу з 2016 по 2018 роки, можна зробити певні висновки щодо формування доходів Державного бюджету України. До їх основного складу входять податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та міжбюджетні трансферти. Кожна із цих складових так чи інакше впливає на загальну структуру доходів бюджету, проаналізувавши вміст кожної у сукупній сумі доходів. Так, найбільшу частку у доходах бюджету становлять податкові платежі, на другому місці - неподаткові надходження, а інші 2 групи весь час коливаються між собою: то одна, то інша перевищує. В останні роки виявилася тенденція до збільшення перших двох груп, а інших двох - зниження. У 2016 році загальна сума доходів Державного бюджету України дорівнювала 611877,7млн грн., а станом на 01.10.2018 - 673669,4 млн грн. відповідно.

Отже, за досліджуваний період доходи бюджету збільшилися. Перевиконання плану спостерігається в 2016-2017 рр. відзначена невідповідність планових показників фактичним.

Податкові надходження займають найбільшу частку у структурі загальних надходжень державного бюджету, вони складають близько 80% загальних надходжень бюджету і щороку збільшуються.

Обсяг неподаткових надходжень варіюється в межах 103635,2млн. грн. (2016р.) до 128402,3 млн. грн.(2017 р.), спостерігається тенденція

недовиконання запланованих показників загалом на 10% за досліджуваний період.

Не менш важливою статтею надходжень до бюджету є доходи від операцій з капіталом, яких у 2016 р. надійшло на 30% більше ніж в 2017, що у числовому вираженні становить 95,4 млн. грн.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА ДОХОДАМИ

3.1. Проблеми казначейського обслуговування Державного бюджету України за доходами

Казначейське обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету здійснюється органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, а саме органами Державної казначейської служби України відповідно до законодавства.

У своєму розвитку Державна казначейська служба України пройшла відповідні етапи, що супроводжувалися перерозподілом виконання основних функцій казначейства як між банківською та фінансовою системами, галузевими міністерствами й відомствами, так і між підрозділами центрального апарату Міністерства фінансів, його місцевими фінансовими органами з подальшим зосередженням цих функцій в органах казначейства. Державна казначейська служба України є центральним органом виконавчої влади [1]. Її діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, тому воно є учасником системи електронних платежів Національного банку України [11].

В умовах економічної кризи одним із головних інструментів впливу держави на політичні, економічні та соціальні процеси є бюджет. Від якості та своєчасності прийняття державних рішень у бюджетній сфері залежить рівень ефективності державного управління бюджетними ресурсами країни та її адміністративно-територіальних одиниць.

Найважливішим етапом бюджетного процесу, на якому реалізуються визначенні завдання та заходи соціально-економічного розвитку держави, є

виконання бюджету, що має за мету забезпечити надходження доходів і фінансування видатків в межах затверджених показників [12].

Казначейське обслуговування Державного бюджету в Україні має ряд проблемних питань, які спонукають органи Державного казначейства до необхідності удосконалення та оптимізації процедур казначейського обслуговування Державного бюджету, а саме:

1. невисокий професійний рівень посадовців та службовців органів Державної казначейської служби [14, с. 21];
2. недостатність забезпечення матеріально-технічною базою (комп'ютерами, модемами тощо);
3. нестабільність в законодавстві України, тобто при зміні нормативів казначейська служба змушена коригувати та доопрацьовувати методологічну і програмно-технічну базу;
4. значне збільшення навантаження на канали зв'язку; низький рівень охоплення районної ланки цифровими технологіями зв'язку; оптимізація системи «Клієнт-Казначейство»;
5. невисокий фаховий рівень працівників бухгалтерських та економічних служб бюджетних установ тощо [15];
6. повільне проходження платежів та їх затримка;
7. неможливість здійснення контролю за своєчасністю та повним обсягом сплатою податків по конкретних платниках;
8. відсутність чіткого розмежування повноважень та функцій між органами Держказначейства та іншими фінансовими органами в процесі казначейського обслуговування державного бюджету [16];
9. блокування можливості застосування прогресивних технологій фінансового менеджменту - бюджетування, яке передбачає можливість оперативного перенаправлення руху фінансових потоків у рамках кожного окремого бюджету.
10. обмеженість функцій, які надані казначейству в процесі виконання бюджету.

Серед недоліків існуючих програмних продуктів відмітимо також затримки при надходженні та обробці даних, їх непослідовність, втрату цілісності, дублювання, потенційну неузгодженість на різних рівнях, а також складнощі в управлінні наявними фінансовими ресурсами, формуванні своєчасної і повної звітності, здійсненні оперативного контролю.

Тому сьогодні необхідне застосування нових сучасних технологій, що забезпечить створення апаратних комплексів з прискореною обробкою даних, їх передачею та перевіркою інформації.

За даними Управлінням Державної казначейської служби України щодо доходів до державного бюджету за перші шість місяців 2018 р. склали 463,18 млрд грн, а це вже було відставанням від планових показників до 3,1%. Разом з тим, якщо порівнювати з першим півріччям 2017 року, зростання доходів бюджету склало 13,7%. Доходи держбюджету в червні 2018 р. склали 79,33 млрд грн, що на 10,98 млрд грн, або на 12,2% менше планового показника [20].

Нині постає необхідність виявлення основних проблем в організації казначейського обслуговування бюджетів, що дасть змогу накреслити шляхи підвищення дієвості й ефективності функціонування казначейської системи виконання державного та місцевих бюджетів, що забезпечить зміцнення державної фінансової системи, дотримання таких важливих принципів обслуговування бюджетних коштів як повнота, ефективність та результативність, цільове використання бюджетних коштів, а також покращить якість послуг, що надаються органами Державного казначейства [17, с.101].

Сьогодні органи Казначейства України залучені лише до процесу виконання бюджетів, а в інших етапах бюджетного процесу не беруть участі. Беручи до уваги те, що органи ДКСУ володіють усім комплексом показників виконання державного та місцевих бюджетів, ґрунтовно аналізують дані про їх виконання, доречно було б передбачити участь державного казначейства разом з іншими органами виконавчої влади, на етапах планування доходів і

видатків бюджетів, фінансового аудиту, прогнозування й оцінки ефективності цільових програм. Проте не зважаючи на тривалий період функціонування органів казначейства та об'ємний обсяг виконуваних ними функцій до сих пір немає спеціального закону щодо регулювання діяльності органів казначейства. Немає сьогодні також і документу, який би чітко визначав і розмежовував повноваження органів казначейства та фінансових органів. З огляду на це постає необхідність у вдосконаленні нормативно-правової бази. Перш за все потрібно прийняти Закон України «Про Державне казначейство України».

Сьогодні майже вся діяльність органів ДКСУ, пов'язана з рухом бюджетних потоків є автоматизованою. Однак органи казначейства нерідко використовують різні програмні продукти: ПТК «Барс — Мілленіум» для виконання бюджетів за дохідною частиною, АС «Казна» для виконання бюджетів за видатковою частиною та ГГТК «Клієнт-Банк» для взаємодії даних програмних продуктів. Така ситуація вимагає для казначейського обслуговування бюджетів як за доходами так і за видатками розробки єдиного програмного продукту.

Оскільки основна частина інформації щодо виконання бюджетів усіх рівнів формується в органах державного казначейства із використанням інформаційних технологій і передається контрольно-ревізійним, фінансовим, податковим та іншим органам, то в найближчій перспективі має бути створена ефективна інформаційна база даних в органах казначейства з доступом до неї фінансових органів. Така інформаційна база дасть змогу державним фінансовим інститутам оперативно отримувати необхідну інформацію в режимі реального часу, не виникатиме потреба у звірці даних про надходження та видатки з бюджетів між різними органами та з'ясовувати причини та характер можливих непорозумінь та помилок. Органи державного фінансового контролю зможуть повністю володіти ситуацією і правильно орієнтуватись в моніторинговому середовищі.

Існують певні розбіжності і в частині аналогічних звітних даних ДКСУ та зведених звітів Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, та Міністерства аграрної політики України, що дає підстави стверджувати про недостатній контроль на етапі прийняття та складання звітності, як з боку органів казначейства, так і головних розпорядників бюджетних коштів.

Щодо технічного забезпечення органів казначейства, то тут також існують певні недоліки. Інформаційно-технічне, зокрема комп'ютерне, обладнання органів казначейства на найнижчого рівня потребує оновлення. Щорічне зростання кількості оброблених в органах казначейства документів потребує негайного удосконалення та покращення технічних характеристик серверів та обладнання, яке служить для зберігання баз даних. Вдосконалення потребують телекомунікація, радіотехнічні та електронні системи зв'язку як між казначейством та іншими фінансовими інститутами держави, так і між окремими структурними підрозділами внутрішньої платіжної системи. Система наявних сьогодні електронних платежів НБУ дає можливість здійснювати міжбанківські перекази в режимі реального часу, що суттєво підвищує ефективність роботи банківських установ. Стосовно органів казначейства, то працюючи за моделлю обслуговування кореспондентського рахунку, яка передбачає можливість проведення міжбанківських переказів як у файловому, так і у режимі реального часу, здійснюють міжбанківські перекази у файловому режимі. Тому сьогодні перед Державною казначейською службою України стоїть нагальне завдання переходу на використання новітніх технологій для міжбанківських переказів, що привело б до скорочення часу на здійснення міжбанківських переказів. Також вирішення потребують й інші питання, а саме: відсутність чіткого розмежування в процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів повноважень та функцій між органами місцевого самоврядування й органами ДКСУ; оптимізація документообігу та скорочення обсягів робіт, які здійснюються в ручному режимі [19]; територіальна віддаленість сільських

та селищних бюджетів; нераціональний перерозподіл державних коштів між розпорядниками та одержувачами фінансових ресурсів з місцевих бюджетів, коли у одній установи невикористаною залишається частина виділених коштів, і вона змушена повернути їх до бюджету, а в іншій виникає кредиторська заборгованість; низька оперативність роботи (затримки у фінансуванні видатків місцевих бюджетів, що перешкоджає ефективному вирішенню соціально-економічних проблем громад); на перевірку кожного платіжного документа, яку працівники ДКСУ здійснюють вручну, витрачається багато часу (біля 10-30 хв); упродовж кількох днів клієнти не можуть уточнити проведений платіж; несвоєчасне отримання із казначейства відпрацьованих документів; низький рівень кваліфікації спеціалістів органів казначейства, що пояснюється плинністю кадрів через невисокий рівень оплати праці. Внаслідок цього управління вимушене приймати на роботу випускників вищих навчальних закладів, які після набуття досвіду роботи шукають роботу з високою заробітною платою [18, с.170].

Аналізуючи недоліки діяльності Державної казначейської служби України слід також виділити основні проблеми вітчизняної казначейської системи касового виконання бюджетів загалом:

- неефективність податкового адміністрування та наявність значних касових розривів у роботі різних підрозділів ДКСУ, які породжують нестачу фінансових ресурсів місцевих бюджетів на фінансування їх власних потреб;
- нечіткість у розподілі функцій в розпорядженні бюджетними коштами як державного, так і місцевих бюджетів між підрозділами державної казначейської служби та Міністерства фінансів України;
- недостатній рівень контролю органів казначейства щодо використання бюджетних коштів та попередження правопорушень у бюджетній сфері;
- складність та громіздкість форм звітності про використання бюджетних коштів, а також виконання кошторисів та бюджетів.

Недосконалість програмних продуктів призводять до затримки при надходженні та обробці даних. Слід також зазначити непослідовність, дублювання, втрату цілісності, потенційну неузгодженість на різних рівнях, а також складнощі в управлінні наявними бюджетними коштами, формуванні своєчасної і повної звітності, здійсненні оперативного контролю за надходженням коштів до бюджетів.

Всі перераховані недоліки та проблеми є причиною недосконалого та недостатньо ефективного виконання функцій підрозділів Державної казначейської служби України у порядку та на умовах, визначених бюджетним законодавством України, проте й виконанню бюджетів, а тому й потребують негайного та ефективного розв'язання.

3.2. Шляхи вдосконалення системи казначейського обслуговування державного бюджету за доходами

Сьогодні казначейська система виконання бюджету виступає ефективною функціональною системою касового виконання державного та місцевих бюджетів в Україні. Проте, в умовах децентралізації державних фінансів перед Державною казначейською службою України стоїть багато організаційних і технічних завдань, а також завдань щодо розробки нових підходів до виконання бюджету і нормативно- методичних документів з питань бухгалтерського обліку та звітності та покращення механізму казначейського обслуговування бюджетів усіх рівнів.

Удосконалення процесу казначейського обслуговування Державного бюджету за доходами слід здійснювати за такими напрямками:

- встановлення чіткого розподілу функцій та повноважень між учасниками бюджетного процесу, а насамперед між органами ДКСУ та фінансовими органами;
- вдосконалення системи обміну інформацією між органами ДКСУ та органами Міністерства фінансів, а також підвищення достовірності даних з обліку бюджетних коштів й ефективного контролю за їх отриманням і використанням. Удосконалення інформаційної системи та автоматизація матеріально-технічної бази в даному випадку підвищить ефективність роботи органів казначейської служби;
- стандартизація інформаційної бази та організація контролю за дотриманням вимог законодавчих та нормативних актів в процесі взаємодії між фінансовими органами та органами ДКСУ. Наявність інформації про обсяг ресурсної бази відповідних бюджетів, про рух бюджетних коштів та деталізація їх обліку надасть органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування значні можливості у маневруванні ресурсами бюджету та у здійсненні оперативного контролю за бюджетними коштами;

– підвищення оперативності в роботі органів ДКСУ шляхом виділення додаткових асигнувань на покращення матеріально-технічної бази, запровадження автоматизації проведення перевірок, збільшення чисельності працівників органів ДКСУ, підвищення їх кваліфікації та рівня оплати праці [21].

Беручи до уваги пріоритетність ролі Державної казначейської служби України у забезпеченні ефективного виконання державного та місцевого бюджетів, подальшого потребує вдосконалення нормативно-правове забезпечення. Головними завданнями у вказаному напрямку мають стати удосконалення методології та перехід до єдиних методологічних основ бухгалтерського обліку та звітності, а також формування уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Вагомим кроком у реформуванні бухгалтерської системи та звітності бюджетних установ має стати розробка та впровадження об'єднаного плану рахунків виконання бюджетів усіх рівнів із планом рахунків з виконання кошторисів бюджетних установ. Використання органами Державної казначейської служби України, які обслуговують державний та місцеві бюджети, єдиного плану рахунків та розпорядниками коштів з бюджетів, які виконують ці бюджети, у подальшому забезпечить прозорість процесів обліку коштів, складання звітності та отримання необхідної інформації щодо фінансових операцій у державному секторі. В сучасних умовах слід зосередити максимум зусиль на розробці та впровадженні державної політики з казначейського обслуговування бюджетних коштів та І ефективного управління державних коштів, необхідно здійснювати моніторинг дотримання прозорих правил раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів держави, не допускати бюджетні зловживання та правопорушень у роботі казначейства та головних розпорядників бюджетних коштів.

Потрібно спрямувати зусилля на формування ефективної державної політики у галузі казначейського виконання бюджетів та ефективному

управлінні бюджетними коштами держави, на необхідності дотримання прозорих правил ефективного та раціонального використання державних фінансів, недопущенні правопорушень у бюджетному процесі як у діяльності органів Державної казначейської служби України, так і в роботі головних розпорядників бюджетних ресурсів [22, с.17].

Ю.О. Голинський та І.О. Шиманська основними напрямками вдосконалення національної казначейської системи касового виконання бюджетів вбачають у реалізації таких кроків:

- включення до складу місцевих податкових форм податку з доходів фізичних осіб, фіксованого податку з сільгоспвиробників, збору за першу реєстрацію транспортних засобів, плати за землю та екологічного податку, забезпечивши при цьому надходження 100 відсотків мобілізованих перерахованих платежів (крім податку з доходів фізичних осіб) до бюджетів місцевих громад;
- підвищення вимог до роботи підрозділів фіскальної та казначейської служб щодо виконання ними завдань та функцій, визначених законодавством, забезпечивши щорічне підвищення кваліфікації їх працівників та суттєве підняття рівня їх заробітних плат;
- чіткий поділ функцій між підрозділами державної казначейської служби та Міністерства фінансів України щодо розпорядження коштами як державного, так і місцевих бюджетів;
- посилення контролю органів ДКСУ за використанням державних фінансів та активізація діяльності казначейських органів в сфері запобігання бюджетним правопорушенням;
- спрощення форм звітності про використання бюджетних коштів, а також виконання кошторисів та бюджетів [19, с. 170].

Нині вирішення потребують також інші питання роботи Державної казначейської служби України. Серед них, зокрема, оптимізація чисельності спеціалістів, які працюють в казначейських органах, підвищення їх кваліфікації та рівня оплати праці. В умовах гострої потреби в економії

обмежених бюджетних коштів з метою прогнозування обсягів надходжень до державного бюджету доцільно використовувати можливості інформаційного забезпечення органів ДКСУ. Однак така функція, як стратегічне планування загалом не належить до повноважень органів казначейства, оскільки ДКСУ має зобов'язання лише інформувати про результати виконання державного та місцевих бюджетів.

В умовах економії обмежених бюджетних коштів доцільно використовувати можливості інформаційного забезпечення органів ДКСУ для прогнозування обсягів надходжень до державного бюджету. Проте така функція, як стратегічне планування загалом не належить до її повноважень, оскільки казначейство може лише інформувати про результати виконання держбюджету.

Таким чином отримання додаткових функцій у галузі стратегічного планування та прогнозування надходжень державного бюджету можливе лише за рахунок нових управлінських рішень і не передбачатиме великих додаткових витрат, що особливо актуально у сучасних умовах господарювання. Стратегічне планування надходжень Державним казначейством дозволить також застосувати нові методи стратегічного планування з міжнародної практики (наприклад з досвіду Великобританії, Латвії, Франції) та визначити додаткові резерви підвищення економічного потенціалу нашої держави. Окрім того, враховуючи досвід зарубіжних країн, зокрема Франції, доцільним є створення окремого казначейського банку, який поряд зі збиранням, розподілом і зберіганням бюджетних коштів братиме активну участь у фінансуванні економіки держави [23, с.262]. Удосконалення програмного забезпечення та бухгалтерського обліку і звітності в органах Казначейства України, зведення до мінімуму операцій, які здійснюються в ручному режимі є важливими завданнями Державної казначейської служби України на сучасному етапі. Такі рушійні зміни є вкрай необхідними й актуальними, їх забезпечення призведе до оздоровлення

економіки та стане надійною запорукою якісного контролю над використанням бюджетних ресурсів.

3.3. Зарубіжний досвід казначейського обслуговування та його адаптація до умов України

Бюджет є обов'язковою умовою, функціонування будь-якої держави. Західна політична і економічна теорія та практика приділяють бюджету, виключно велику увагу. Його розглядають як економічну категорію, політичний інститут, центральну ланку фінансової системи, потужний важіль державного регулювання економіки, найзначніший за своїм обсягом фонд грошових коштів.

Як політичний інститут бюджет забезпечує відтворенні існуючих відносин, є важливим фактором реалізації демократичної традиції. Бюджети розвинених держав висловлюють їх політичну і соціально-економічну сутність, яка полягає в розширенні економічної та соціальної функцій держави.

Розглянемо особливості функціонування казначейських органів в різних країнах світу. У міжнародній практиці для виконання бюджетів властиві такі основні функції:

- планування, розробка та оцінка надходжень і витрат з бюджетів;
- виконання та моніторинг бюджетного процесу, а також контроль операцій позабюджетних фондів і органів місцевого самоврядування;
- управління засобами, що включає: ведення реєстрів державних активів і зобов'язань, управління зовнішнім і внутрішнім державним і муніципальним боргом, випуск державних цінних паперів і видача гарантій;
- облік бюджетних операцій, а саме: контроль і вдосконалення системи державного бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- оцінка та аудиторська перевірка відповідності виконання бюджету із затвердженим законодавчо бюджетом та іншим правовим становищем, а також аналіз ефективності та раціональності використання бюджетних коштів [31, с.448- 449].

У більшості країн з розвинутою ринковою економікою і високоорганізованою бюджетною системою прийнята казначейська система виконання бюджетів, діють національні казначейства. У різних державах роль казначейських органів може бути пасивною (казначейство лише виділяє ресурси бюджетним установам відповідно до затвердженого бюджету), і активною (казначейство установ на основі попередньо визначених критеріїв, а також бере активну участь в управлінні державним боргом). Активні і пасивні моделі функціонування національних казначейств різних країн відображені в табл. 3.1.1. [31, с.448- 449].

Таблиця 3.1.1. Моделі функціонування казначейства в зарубіжних державах

Держава	Роль казначейства	Статус Казначейства	Управління доходами	Управління витратами
Австралія	П	1-й рівень – самостійний орган виконавчої влади	Макроекономічна політика в частині надходжень, саме займається акумуляцією надходжень	Здійснюють інші міністерства, Казначейство відстежує, щоб не було перевищення лімітів
Бразилія	А	2-й рівень – казначейський секретаріат у складі Міністерства фінансів	Контроль за надходженнями	Самостійно встановлює ліміти, контролює витрати міністерств
Франція	П	2-й рівень – у складі Міністерства фінансів	Контроль за доходами покладений на Генеральну дирекцію державного обліку у складі міністерства	Займається бюджетний директорат
Японія	П	3-й рівень – казначейський відділ у складі бюджетного і фінансового бюро Міністерства фінансів	Національна податкова служба, митниця	Щоденне здійснення витрат відповідно до надходжень доходів

Продовження табл. 3.1.1.

Іспанія	A	2-й рівень – у складі Міністерства фінансів	Контроль за надходженням, збором податків займається податкова служба	Встановлює обов’язків графік виплат (місяць, квартал), може призупинити виплати у разі нестачі доходів
Великобританія	A	1-й рівень – самостійний орган виконавчої влади	Контролює надходження до консолідованого бюджету, збору – податкова служба	Здійснює розробку щомісячних лімітів
США	A	1-й рівень – самостійний орган виконавчої влади (пряме підпорядкування Президентів)	Контролює усі надходження і виплати через банківську систему	Оплата витрат за запитами бюджетних установ електронним переказом (можуть мати рахунки в різних банках, робиться заявка і відбувається списання)

Основним призначенням національного казначейства у всіх країнах є сприяння оптимальному фінансовому управлінню державними ресурсами. Казначейство своєчасно забезпечує бюджетні установи необхідними засобами для їх функціонування. Для України велике практичне значення має французький досвід, оскільки в обох країнах є багато спільного в сфері організації бюджетної системи і бюджетного процесу. Україна та Франція мають однаковий унітарний тип державного устрою, а також подібні принципи побудови бюджетної системи. У Франції реалізована дворівнева модель казначейського виконання бюджету з чітким розподілом функцій і повноважень: підрозділи Державного казначейства (як в апараті Міністерства

бюджету, державних рахунків та державної служби Франції, так і на територіях), агентство «Франс-Трезор», організоване як окремий департамент Міністерства і є підлеглим безпосередньо міністру (рис. 3.1) [32].

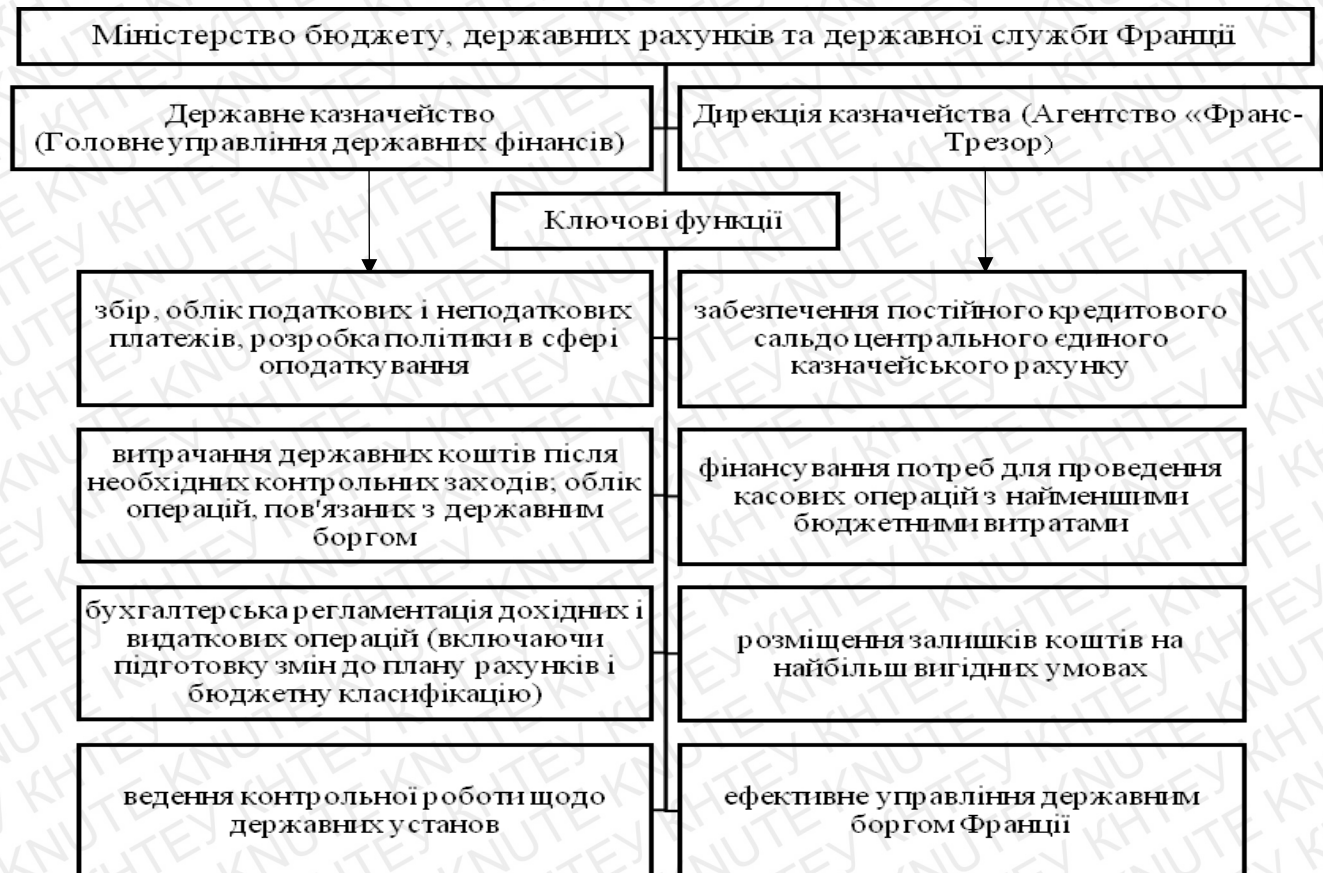


Рис. 3.1. Структура и функції органів казначейства Франції

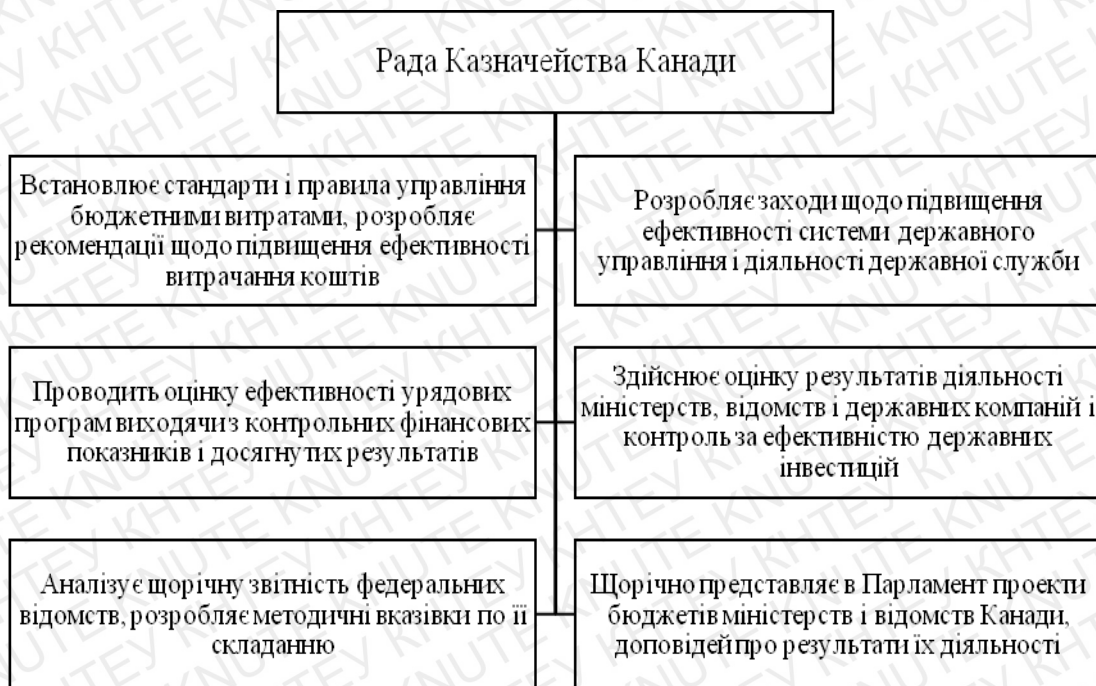
Очолює Державне казначейство Франції генеральний директор, якому підпорядковані генеральні скарбники регіонів, і, як правило, одночасно очолюють територіальні підрозділи казначейства. У 2008 р. в процесі реорганізації шляхом злиття з Головним податковим управлінням Державного казначейства Франції Державне казначейство також виконує функції в сфері оподаткування: розробляє нормативно-законодавчі акти в сфері податків і операцій з нерухомим майном, розраховує базу оподаткування і моніторить податкові декларації, збирає податкові та інші платежі, здійснює витрати і веде облік операцій з державними фінансами, фінансами місцевих органів і державних установ, управляє державним майном і пропонує експертні послуги з фінансово-економічних питань.

Вертикально інтегрована мережа Державного казначейства Франції згідно з принципом єдності каси реалізує консолідацію всіх коштів державного бюджету і бюджетів адміністративно-територіальних одиниць країни, казенних підприємств, а також засобів з обліку позабюджетної діяльності на єдиному прибутково-видатковому казначейському рахунку, на якому відображаються всі рухи грошових коштів держави і його кореспондентів. Безпосередньо в Банку Франції відкрито один центральний казначейський рахунок і в його територіальних підрозділах з обов'язковим режимом щоденного сальдування, яке Банк здійснює самостійно. Використання деяких особливостей французького досвіду щодо функціонування єдиного казначейського рахунку є корисним, оскільки система організації казначейського виконання бюджетів Франції багато в чому схожа з українською казначейською системою, яка функціонує нині.

Корисним для нашої країни може стати досвід Швеції, оскільки тут податкові платежі єдиним платіжним дорученням перераховуються на єдиний рахунок, що суттєво підвищує рівень механізму зарахування дохідної частини бюджету. Отже, використання досвіду Швеції та Франції з урахуванням національних особливостей бюджетно-податкової політики сприятиме значному спрощенню системи обліку доходів бюджету в Україні.

У Канаді здійснення процесу повноваження з організації видаткової частини касового обслуговування виконання бюджету покладено на Раду казначейства (Treasury Board of Canada), на чолі якої стоїть Президент, який входить до складу Кабінету міністрів. Міністр фінансів за посадою є віце-президентом Ради казначейства; до складу Ради казначейства також входять ще п'ять членів уряду (переважно вони очолюють ті міністерства, які є найвпливовішими у призначенні видатків державного бюджету). Рада казначейства Канади розробляє політику управління державною службою в цілому, відповідає за організацію контролю над діяльністю федеральних відомств, зокрема, фінансовою, отримує і аналізує щорічну звітність

федеральних відомств, розробляє методичні вказівки щодо її складання, розглядає проекти бюджетів федеральних відомств (рис. 3.2).



Ри

с. 3.2. Функції Ради Казначейства Канади [33, с.35]

Таким чином, слід зазначити, що казначейські органи Канади виконують функції, що мають принципові відмінності від функцій, покладених на Державну казначейську службу України. Крім того, ряд повноважень, які в Україні покладено на державне казначейство, в Канаді виконуються не казначейством, а іншими органами влади. Так, наприклад, Міністерство громадських робіт та урядових служб Канади відповідає за роботу єдиного рахунку, є відповідальним за емісію і прийняття всіх здійснених і отриманих урядом платежів і за підготовку та публікацію державного бюджету. Генеральний контролер, який є заступником Секретаря Секретаріату Ради Казначейства Канада відповідає за контроль витрачання бюджетних коштів, аналіз державної політики та стандартів у сфері фінансів, бухгалтерії аудиту, методичне керівництво системою фінансового контролю на всіх рівнях держави [33, с.36].

До повноважень Казначейства у США входить збір федеральних доходів, здійснення виплат, бюджетний облік і звітність, надання методичної

допомоги. Для складання прогнозу в частині балансу касових операцій Казначейство збирає з агентств інформацію про передбачувані суттєві витрати. Казначейство США встановило чіткі вимоги до прогнозування потоків державних фінансів у агентств.

Управління касовими засобами і управління боргом в американському казначействі максимально взаємопов'язано. При цьому в Казначействі тільки оцінюють ситуацію і приймають рішення розміщувати або залучати кошти, а виконують цю роботу організації, які залучаються ззовні. Всі касові потоки фінансів Федерального уряду проходять через рахунок Казначейства, відкритого у центральному державному банку країни (Федеральний резервний банк США), до завдання якого входить ведення рахунку Казначейства і забезпечувати здійснення платежів через електронну платіжну систему.

Специфікою платежів, що здійснюються американським казначейством, є переважання безготівкової форми перерахування коштів. Для цього у Федеральному резервному банку, в Казначействі і в агентствах запроваджені різні платіжні системи і системи електронних розрахунків. Повсюдне використання таких систем по всьому ланцюжку проходження бюджетних коштів дало змогу централізувати й оптимізувати потоки державних коштів, максимально скоротивши термін проходження бюджетних ресурсів і забезпечити всіх учасників процесу рівними можливостями здійснення платежів і отримання грошових коштів.

В Японії касове обслуговування бюджету здійснює Банк Японії. Всі державні кошти акумулюються в цьому банку на зведеному рахунку уряду. Банк контролює виконання міністерствами бюджетних і готівкових лімітів. Також виконанням бюджету займаються Міністерство фінансів та інші міністерства і відомства.

У Німеччині існує змішана система виконання бюджету. Так, на рівні федерації касове виконання бюджету здійснюється за моделлю банківської системи, а на місцевому рівні - за казначейською. Необхідно відзначити

також і таку особливість: міністр фінансів в Німеччині наділений повноваженнями урізати вже встановлені парламентом витрати.

Виконання державного бюджету у Великобританії забезпечує Міністерство фінансів в особі канцлера Казначейства, який контролює фінансові служби інших міністерств та відомств, зокрема, через встановлення форм фінансової звітності. Казначейство здійснює моніторинг загальних надходжень до консолідованого фонду, який представляє собою спеціальний єдиний рахунок казначейства в Банку Великобританії. Кошти з цього рахунку можуть виділятися тільки з дозволу парламенту і під контролем спеціального посадової особи - Генерального контролера і аудитора. Будь-яке перерахування коштів із згаданого фонду без дозволу парламенту є незаконним, а виділені фінанси підлягають поверненню. Крім того, канцлер казначейства в разі порушення відомством умов витрачання коштів або перевищення суми витрат уповноважений накладати вето на затверджені парламентом витрати.

Аналіз управління фінансовими ресурсами в системі казначейства в різних країнах показав, що казначейства виконують переважно активну роль. Проте механічне перенесення зарубіжної практики в українські умови навряд чи забезпечить успіх. В той же час досвід розвитку і функціонування різних моделей виконання бюджетів в зарубіжних країнах переконує в тому, що в Україні потрібне створення державної фінансової інформаційної системи, яка дозволить забезпечити ефективне управління бюджетними коштами.

Таким чином, серед напрямів реформування організації казначейського обслуговування бюджетів слід виділити необхідність закріплення на законодавчому рівні обов'язку новостворених локальних органів влади (рад громад) використовувати систему дистанційного виконання (СДО) «Клієнт Казначейства - Казначейство», що дозволить модернізувати організацію всього процесу виконання клієнтів казначейства в ході обслуговування бюджетів; знизити постійні видатки на обслуговування бюджетів; підвищити надійність інформаційної системи ДКСУ, що особливо важливо в умовах

зовнішньої агресії в Україні; досягнути економії бюджетних коштів в результаті зменшення витрат на матеріали для друку і передачі документів, на оплату праці працівників ДКСУ, а також економії часу.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Для забезпечення виконання державою покладених на неї функцій необхідні державні доходи, які формуються завдяки податковим та іншим надходженням, що визначені законодавством України на безповоротній основі. Під доходами Державного бюджету визначено сукупність грошових відносин, що є частиною внутрішньо-валового ВВП і використовується державою для здійснення свої функцій. Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. За рахунок податків державний бюджет України формує більшу частину доходів держави, що дозволяє фінансувати програми соціального захисту населення, соціально-культурні заходи, науку та державні капітальні вкладення у розвиток галузей і структурну перебудову економіки.

Аналіз та оцінка результативності виконання бюджету і проведені відповідні розрахунки дали можливість зробити висновки, що дані Управління Державної казначейської служби України про надходження державного бюджету за 2016-2018 роки свідчать про коливання обсягів надходжень, а також про виконання запланованих показників. У 2016 році доходи держави були виконані на 103,5%, як і показник наступного року є виконаний на 108,5 % в 2015 році та станом на 01.10.2018 бюджет за доходами є недовиконаний на 26,5%.

Найкращим показником виконання бюджету за доходами є надходження з податку на додану вартість з імпортованих товарів, які протягом 2016-2017 років складала 29% і 35% бюджету відповідно. У I півріччі 2018 року основну частину доходів Державного бюджету формують податкові надходження (82% – фактичний показник, 87% – плановий). Найменша частка в доходах (>0,005%) припадає на доходи від операцій з капіталом,

60% з яких – це надходження від реалізації скарбів, безхазяйного майна, знахідок тощо. 7 Значне перевиконання плану доходів від операцій з капіталом (259%) та недовиконання офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн (13%) не має впливу на загальну картину доходів бюджету через їх незначну частку. 8 План податкових надходжень не виконано на 1,5%. При цьому частка податкових надходжень за I півріччя 2018 року в річних планових показниках становить 46%.

Виявлено, що неефективне управління державними фінансовими потоками є вкрай важливою проблемою розвитку процесу обслуговування бюджетів в Україні. Головним фактором цього є надто повільний розвиток методології управління бюджетними коштами. Як основний засіб підвищення ефективності функціонування державної фінансової системи визначено практичну реалізацію управління ліквідними активами органами ДКСУ, яка полягає у ефективному використанні їхнього тимчасового дефіциту та профіциту. Паралельно до цього процесу важливо забезпечити касове прогнозування потоків бюджетних коштів на усіх рівнях бюджетної системи.

В умовах кризового стану і складної фінансово- економічної ситуації прийняття ефективних управлінських рішень суттєво залежить від швидкості опрацювання, повноти та достовірності даних. Крім того, завжди пріоритетною залишається мінімізація державних видатків на утримання органів державної влади на усіх рівнях, а відтак необхідним є постійне підвищення продуктивності праці державних службовців і решти працівників установ та організацій бюджетної сфери. Саме тому важливим інструментом забезпечення ефективного функціонування органів влади є використання сучасних інформаційних технологій. Відтак, запропоновано конкретні можливості застосування інноваційних технологій в організації казначейського обслуговування бюджетів і визначено позитивні наслідки цього процесу.

Серед напрямів реформування організації казначейського обслуговування бюджетів слід виділити необхідність закріплення на законодавчому рівні обов'язку новостворених локальних органів влади (рад громад) використовувати систему дистанційного виконання (СДО) «Клієнт Казначейства - Казначейство», що дозволить модернізувати організацію всього процесу виконання клієнтів казначейства в ході обслуговування бюджетів; знизити постійні видатки на обслуговування бюджетів; підвищити надійність інформаційної системи ДКСУ, що особливо важливо в умовах зовнішньої агресії в Україні; досягнути економії бюджетних коштів в результаті зменшення витрат на матеріали для друку і передачі документів, на оплату праці працівників ДКСУ, а також економії часу.

У результаті узагальнення міжнародної практики обслуговування бюджетів отримано висновки, які можливо адаптувати до українських реалій, зокрема щодо: можливостей використання платіжних доручень аж до кінцевого і одержувача бюджетних коштів (без використання готівки, яку значно складніше проконтролювати); заборони залучати кошти органам місцевої влади з зовнішніх джерел, якщо не були використані усі можливості державного бюджету та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. N 436-IV. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Касперович Ю. Доходи бюджету в умовах трансформаційних зрушень системи фінансово-економічного регулювання // Економічний аналіз. 2012 рік. Випуск 10. Частина 2-с.254
3. Роль В.Ф. Фінансове право [Текст] : навч. посібник / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 392 с.
4. Єпіфанов А. О. Бюджет- головна ланка фінансів держави: монографія/ Єпіфанов А. О., Дьяконова І.І., Сало І. В. - Суми: УАБС НБУ, 2010. — 201 с.
5. Бюджетна система : навч. посіб. / Н. Д. Чала, Л. В. Лазоренко. - К. : Знання, 2010. - 223 с..
6. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. —871 [1]с.
7. Дорошенко О.О. Особливості формування дохідної частини бюджету України / О.О. Дорошенко // Ефективна економіка. —2015. — №10. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до статті: www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/66.pdf
8. Стоян В. І. Казначейська система / В. І. Стоян, О. С. Даневич, М. Й. Мац. - 3-тє вид. змін. й доп. - К. : «Центр учбової літератури», 2014. - 868 с.
9. Стоян В.І. Казначейська система виконання бюджету : навчальний посібник / В. І. Стоян, В. М. Русін. — Тернопіль : Астон, 2015. — 372 с.
10. Офіційний веб- сайт Державна казначейська служба України. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>

11. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 29.01.2013 №43 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0291-13>.
12. О.М. Крук Теоретичні засади виконання місцевого бюджету // Економіка і регіон № 5 (36) - 2012 - ПолтНТУ
13. Дейкало Л.Є. Казначейське обслуговування державного бюджету за доходами та шляхи його удосконалення [Електронний ресурс] / Л.Є. Дейкало, А.Ю. Чубак // Ефективна економіка: [електронне наукове фахове видання].-2014.-№1.-Режим доступу :<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2710>.
14. Габа І.О. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів: переваги та недоліки / І. Габа // Все про бухгалтерський облік. - 2011. - №9. - С. 20-22.
15. Душина О. Казначейське обслуговування Державного бюджету України: реалії та шляхи вдосконалення / О. Душина // Управління розвитком. - 2012. - № 17. - С. 67-68.
16. Нікуліна Т.О. Проблеми та шляхи удосконалення діяльності органів Державного казначейства України / Т.О. Нікуліна // Економікс. - 2010. - № 9. - С. 3-5.
17. Марченко Л.Ю. Становлення та перспективи розвитку казначейської виконання державного та місцевих бюджетів в Україні / Л. Ю. Марченко // І Актуальні проблеми державного управління. - 2016. - № 1. - С. 100-105.
18. Голинський Ю. О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України / Ю. О. Голинський, І. О. Шиманська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 12(2). —С. 169-172.

19. Фесик О.М. Вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами / О.М. Фесик, І.А. Зав'ялова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.intkonf.org.
20. Всеукраїнська щоденна суспільно-політична газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.segodaya.ua/>
21. Ватаманюк-Зелінська У. З. Казначейське обслуговування державного бюджету України за доходами: реалії та напрями вдосконалення / У. З. Ватаманюк-Зелінська, І. Б. Романів, Н. Я. Дідулко // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 2'2015 (27). – С. 39-45.
22. Ковалевич Д. А. Казначейське обслуговування бюджетів в сучасних умовах / Д. А. Ковалевич // Наука й економіка. — 2015. — Вип. 1. — С. 14-18.
23. Скоропад І.С., Макалюк І.В. Шляхи вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками / І.С. Скоропад, І.В. Макалюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21(3). – С. 257–263.
24. Мотузка О. М. Статистичний аналіз доходів державного бюджету України / О. М. Мотузка // Статистика України. – 2015. – № 1. – С. 23–27.
25. Нікітішин А.О., Хозінська І. С., Пасічник В.В. Податкові надходження сучасний стан та роль у бюджетній політиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics/3_149335.doc.htm
26. Офіційний веб- сайт Державна казначейська служба України. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=420742>
27. Захаркіна Л.С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л.С. Захаркіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2016. — № 19. — С. 125-129.

28. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2017 рік [Електронний ресурс] / Державна Казначейська служба України.— Офіційний сайт. Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currpir=217965>
29. Кириленко О.П. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. П. Кириленко, Б. С. Малиняк, В. В. Письменний, В. М. Русін / Асоціація міст України - К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. - 396 с.
30. Звіти Державної казначейської служби України за 2016-2018 рр./ [Електронний ресурс]: <http://www.treasury.gov.ua/>
31. Бюджетний менеджмент [Текст]: навч. посіб. / В. Г. Дем'янишин, Г. Б. Погрішук, Л. М. Клівіденко [та ін.]; за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. – Тернопіль: Крок, 2015. – 521 с.
32. Егорова Ю. А. Модели организации казначейской системы исполнения бюджета в зарубежных странах // Вестник БГУ. 2012. №3 (2). [Электронный ресурс]: <https://cyberleninka.ru/article/n/modeli-organizatsii-kaznacheyskoy-sistemy-ispolneniya-byudzheta-v-zarubezhnyh-stranah>
33. Система державного управління Канади: досвід для України / уклад. О. І. Максимова; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2010. - 60 с.
34. Дані Національного банку України/ [Електронний ресурс]: <https://bank.gov.ua/>
35. За даними Державної служби статистики України/ [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
36. Інформаційна довідка про доходи Державного бюджету України в 2016 році [Електронний ресурс]: <https://feao.org.ua/news/revenues-state-budget-2016/>
37. Газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр» [Електронний ресурс]: ukurier.gov.ua

38. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за I півріччя 2017-2018 років [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
39. Дохідна частина бюджету: стан виконання за I півріччя 2018 року [Електронний ресурс]: <https://feao.org.ua/>

Додаток А

Звіт про виконання Державного бюджету України за 2016 рік				
Код бюджетної класифікації	ПОКАЗНИКИ	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
		Виконано за 2016 рік	Виконано за 2016 рік	Виконано за 2016 рік
1	2	5	8	11
10000000	Податкові надходження	503 875 837 157,21	3 595 606,23	503 879 432 763,44
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	114 154 592 636,01		114 154 592 636,01
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	44 092 213 030,55		44 092 213 030,55
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	325 628 505 121,71		325 628 505 121,71
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	20 370 979 949,91		20 370 979 949,91
17000000	Збори на паливно-енергетичні ресурси	278 974 883,64		278 974 883,64
19000000	Інші податки та збори	-649 428 464,61	3 595 606,23	-645 832 858,38
20000000	Неподаткові надходження	65 189 257 589,35	38 454 424 853,74	103 643 682 443,09
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності	51 579 186 760,32	10 755 306,18	51 589 942 066,50
22000000	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	4 019 549 180,94	4 007 084 839,90	8 026 634 020,84
24000000	Інші неподаткові надходження	9 590 521 648,09	353 779 316,78	9 944 300 964,87
25000000	Власні надходження бюджетних установ		34 082 805 390,88	34 082 805 390,88
30000000	Доходи від операцій з капіталом	73 538 140,21	117 925 817,17	191 463 957,38
31000000	Надходження від продажу основного капіталу	37 078 349,07		37 078 349,07
32000000	Надходження від реалізації державних запасів товарів		117 925 817,17	117 925 817,17
33000000	Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	36 459 791,14		36 459 791,14

42000000	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	2 471 586 094,39	1 637 771 729,14	4 109 357 823,53
50000000	Цільові фонди		287 702 128,17	287 702 128,17
	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	571 610 218 981,16	40 501 420 134,45	612 111 639 115,61
40000000	Офіційні трансферти	3 049 060 500,00	1 122 519 950,36	4 171 580 450,36
41000000	Від органів державного управління	3 049 060 500,00	1 122 519 950,36	4 171 580 450,36
	Усього	574 659 279 481,16	41 623 940 084,81	616 283 219 565,97

Додаток Б

Звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік				
Код бюджетної класифікації	ПОКАЗНИКИ	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
		Виконано за 2017 рік	Виконано за 2017 рік	Виконано за 2017 рік
1	2	6	9	12
10000000	Податкові надходження	605 647 000 760,70	21 506 685 417,11	627 153 686 177,81
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	138 950 549 538,59	2 994 788 855,14	141 945 338 393,73
13030000	Рентна плата за користування надрами	43 875 532 420,03		43 875 532 420,03
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	409 003 372 407,83	13 270 683 596,22	422 274 056 004,05
17000000	Збори на паливно-енергетичні ресурси	-12 143 258,09		-12 143 258,09
19000000	Інші податки та збори	-13 856 976 692,55	2 905 339 665,86	-10 951 637 026,69
20000000	Неподаткові надходження	87 394 469 372,83	41 184 621 118,30	128 579 090 491,13
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності	71 546 476 867,63	7 265 405,82	71 553 742 273,45
22000000	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	5 954 884 257,74	4 482 709 881,81	10 437 594 139,55
24000000	Інші неподаткові надходження	9 893 108 247,46	989 529 227,25	10 882 637 474,71
25000000	Власні надходження бюджетних установ		35 705 116 603,42	35 705 116 603,42
30000000	Доходи від операцій з капіталом	104 877 931,07	182 021 060,57	286 898 991,64
31000000	Надходження від продажу основного капіталу	39 783 399,07		39 783 399,07
32000000	Надходження від реалізації державних запасів товарів		182 021 060,57	182 021 060,57
33000000	Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	65 094 532,00		65 094 532,00
42000000	Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських	1 363 860 527,71	243 504 499,88	1 607 365 027,59

	<i>установ</i>			
500000000	Цільові фонди		29 847 106 998,38	29 847 106 998,38
	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	694 510 208 592,31	92 963 939 094,24	787 474 147 686,55
400000000	Офіційні трансферти	3 895 106 700,00	2 072 596 088,10	5 967 702 788,10
410000000	<i>Від органів державного управління</i>	<i>3 895 106 700,00</i>	<i>2 072 596 088,10</i>	<i>5 967 702 788,10</i>
	Усього	698 405 315 292,31	95 036 535 182,34	793 441 850 474,65

Додаток В

Доходи державного бюджету України за статтями доходів в 2018 р. (млн грн.)			
на 1.10.2018	Код бюджетної класифікації	Доходи	
Усього		674785,3	100.00%
Податкові надходження	10000000	542591,5	80.41%
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	11000000	140102,8	20.76%
Податок на доходи фізичних осіб	11010000	65595,5	9.72%
Податок на прибуток підприємств	11020000	74507,3	11.04%
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	13000000	31067,9	4.60%
Внутрішні податки на товари та послуги	14000000	352165,6	52.19%
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	14020000	49175,3	7.29%
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	14030000	34492,3	5.11%
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	14060000	59926,6	8.88%
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	14070000	208571,5	30.91%
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	15000000	19238,5	2.85%
Ввізне мито	15010000	18801,3	2.79%
Вивізне мито	15020000	437,2	0.06%
Збори на паливно-енергетичні ресурси	17000000	-5,2	0.00%
Інші податки та збори	19000000	21,8	0.00%
Неподаткові надходження	20000000	125051,6	18.53%
Доходи від власності та підприємницької діяльності	21000000	68620,3	10.17%
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	22000000	15571,7	2.31%
Інші неподаткові надходження	24000000	8280,1	1.23%
Власні надходження бюджетних установ	25000000	32579,4	4.83%
Доходи від операцій з капіталом	30000000	528,9	0.08%
Надходження від продажу основного капіталу	31000000	23,4	0.00%
Надходження від реалізації державних запасів товарів	32000000	468,6	0.07%
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	33000000	36,9	0.01%
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	42000000	934,7	0.14%
Цільові фонди	50000000	181,2	0.03%
Офіційні трансферти	40000000	5497,4	0.81%

Додаток Г

Динаміка і структура Державного бюджету України

	Роки			(млн грн.)			
	2016	2017	01.10.2018	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
	2016	2017	01.10.2018	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.	2016 до 2017 р.	2017 до 01.10.2018р.
Податкові надходження	503879,4	627153,7	542591,5	123274,3	-84562,2	24,47	-13,48
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	114154,6	141945,3	140102,8	27790,7	-1842,5	24,34	-1,30
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	44092,2	48661,1	31067,9	4568,9	-17593,2	10,36	-36,15
Внутрішні податки на товари та послуги	325628,5	422274,1	352165,6	96645,6	-70108,5	29,68	-16,60
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	20371	24541,8	19238,5	4170,8	-5303,3	20,47	-21,61
Збори на паливно-енергетичні ресурси	279	-12,1	-5,2	-291,1	6,9	-104,34	-57,02
Інші податки та збори	-645,8	-10951,6	21,8	-10305,8	10973,4	-1595,82	-100,20
Неподаткові надходження	103635,2	128402,3	125051,6	24767,1	-3350,7	23,90	-2,61
Доходи від власності та підприємницької діяльності	51589,9	71553,7	68620,3	19963,8	-2933,4	38,70	-4,10
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	8026,6	10437,6	15571,7	2411	5134,1	30,04	49,19
Інші неподаткові надходження	9944,3	10882,6	8280,1	938,3	-2602,5	9,44	-23,91
Власні надходження бюджетних установ	34074,3	35528,3	32579,4	1454	-2948,9	4,27	-8,30
Доходи від операцій з капіталом	191,5	268,9	528,9	77,4	260	40,42	96,69

Надходження від продажу основного капіталу	37,1	39,8	23,4	2,7	-16,4	7,28	-41,21
Надходження від реалізації державних запасів товарів	117,9	182	468,6	64,1	286,6	54,37	157,47
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	36,5	65,1	36,9	28,6	-28,2	78,36	-43,32
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	4109,4	1607,4	964,7	-2502	-642,7	-60,88	-39,98
Офіційні трансферти	4171,6	5967,7	5497,4	1796,1	-470,3	43,06	-7,88
Всього	611877,7	761792,6	673669,4	149914,9	-88123,2	131,84	72,72

Додаток Д

Склад і структура доходів до Державного бюджету за 2016-2018 рр.

Показник	2016		2017		01.10.2018	
	Σ, млн грн	Частка, %	Σ, млн грн	Частка, %	Σ, млн грн	Частка, %
1.Податкові надходження	503879,4	82,35	627153,7	82,3260425	542591,5	80,54
2.Неподаткові надходження	103635,2	16,94	128402,3	16,8552832	125051,6	18,56
3.Доходи від операцій з капіталом	191,5	0,03	268,9	0,03529832	528,9	0,08
4. Трансферти	4171,6	0,68	5967,7	0,78337595	5497,4	0,82
Разом	611877,7	100	761792,6	100	673669,4	100